

KÄNN INGEN CORONASKULD

Sidan 8

De skulle dela framtiden när
det ofattbara hände Sidan 10

Från Folktingssekreterare till
församlingsföreståndare Sidan 22

Kaplansval ledde till oenighet
i Västaboland Sidan 4

Blir det Biden eller Trump?

»Är det Trumps valhända hantering av coronapandemin som speglas i enkäterna?«

NÄR DETTA SKRIVS ÄR det ännu en dryg vecka kvar till det amerikanska presidentvalet. Ett par uppslag längre fram i den här tidningen har vi gjort ett nedslag i den amerikanska valrörelsen, där fokus ligger på hur de katolska väljarna tänker inför det kommande presidentvalet. Det finns över 50 miljoner katoliker i USA och de utgör därmed hela 25 procent av väljarkåren.

De kommentarer som lyfts fram i artikeln är på intet sätt unika, utan befäster snarast den bild som förmedlades redan i valrörelsen för fyra år sedan. Många av dem som planerar att lägga sin röst på Donald Trump ser att det finns problem både med hans personlighet och i hans agerande. Margarita Rivera, som kommer att rösta på Trump, säger exempelvis att "Trump haft sina utmaningar" men lyfter i samma andetag fram allt gott som Trump gjort för de troende. Och med "allt gott" syftar hon då långt på hans agerande i några nyckelfrågor. I synnerhet hans strikta hållning i abortfrågan uppskattas, och bland många också det faktum att han så tydligt tagit ställning för staten Israel. Med tanke på Trumps återvalskampanj kom nomineringen av Amy Co-

ney Barrett till Högsta domstolen som en skänk från ovan.

Men frågan är om det räcker. En valenkät i början av oktober visade att Trump tappat i understöd bland vita katoliker. I augusti var hans försprång mot demokratiska motkandidaten Joe Biden enligt Pew Research Center nittionio procentenheter, medan det i oktober hade sjunkit till åtta. Också bland evangelikala kristna hade Trump tappat under motsvarande period, även om tappet inte var lika stort.

ENDEL MENAR ATT kristna väljare, både katoliker och evangelikala, börjar ha måttat rågat av Trumps utspel och påhopp. Men en lika möjlig förklaring kan vara att det är Trumps valhända hantering av coronapandemin som speglas i enkäterna. Lika vältaimad som nomineringen till Högsta domstolen damp ner i Trumps famn, lika illa tajmad – med tanke på hans chanser till återval – är den tredje coronavåg som svept in över USA i oktober.

Än Biden då? Med några veckor kvar till valet kör hans kampanjlager nu hårt – i synnerhet i marknadsföringen mot kristna – på det faktum att tron varit viktig för Biden när han mött motgångar i livet. Biden är själv katolik och regelbunden kyrkobesökare. Det återstår att se om det räcker för att föra honom ända fram till seger.

Nicklas Storbjörk är ansvarig redaktör på Kyrkpressen.

KP
KYRKPRESSEN

REDAKTIONEN

Ansvarig redaktör, vd
Nicklas Storbjörk
tfn 040 144 6200

Redaktionsansvarig
Sofia Torvalds
tfn 040 831 6748

Layout
Malin Aho
tfn 040 831 6902

Redaktör
Ulrika Hansson
tfn 040 831 6788

Redaktör
Christa Mickelsson
040 831 6545

Redaktör
Erika Rönngård
tfn 040 831 6322

Redaktör Österbotten
Johan Sandberg
tfn 040 831 3599

Redaktör
Emelie Wikblad
tfn 040 831 6836

Redaktörer e-post:
förnamn.efternamn@kyrkpressen.fi

KONTAKTUPPGIFTER

Redaktionen i Helsingfors
Tölötorggatan 2 B vån. 8
00260 Helsingfors
tfn 040 831 6545
redaktionen@kyrkpressen.fi

Redaktionen i Österbotten
Norrmalmsgatan 21 A, 68600 Jakobstad, tfn 040 831 3599

Utgivare: Fontana Media Ab
Paradbild: Nicklas Storbjörk
Tryck: Botnia Print, Karleby
ISSN 0356-1275

DÄRFÖR FÅR DU KYRKPRESSEN

Kyrkpressens adressuppgifter kommer från församlingarna, som för register över sina medlemmar. Kyrkpressen sänds till alla hem i församlingar som prenumererar på den till sina medlemshushåll. Den är en hälsning från den församling och kyrka du tillhör. Kontakta din församling för adressändringar eller om du inte vill ha KP. Privata prenumeranter kontaktar Kyrkpressen: prenumeration@kyrkpressen.fi - tfn 040 831 6614

PRENUMERATIONSPRISER:

Finland & Norden 60 € Utlandet 84 €

I DETTA NUMMER

Trump eller Biden?

Presidentvalet delar katolikerna i USA – och de kan avgöra valet. **Sid 6**

Hon miste sin man

"Jag saknar hans sällskap, att diskutera, att han finns där", säger Åsa Dalkarl-Gustavsson. **Sid 10**

Vem var Lina Sandell?

De gjorde en tolkning av sånger som älskats i hundra år och upptäckte helt nya favoriter. **Sid 20**

Dansen polariserar

Vi kristna i väst har glömt att vi också dansade – och det har fått följder för hur vi ser på andra. **Sid 24**

Avdelningar: Nyheter **Sid 4** / Feature **Sid 8** / Inkast **Sid 13** / Den här söndagen **Sid 14** / På gång i din församling **Sid 15** / På gång i stiftet **Sid 19** / Kultur **Sid 20** / Feature **Sid 22** / Opinion **Sid 30**

www.kyrkpressen.fi

facebook.com/kyrkpressen

instagram.com/kyrkpressen

”Vad kan du som andra har nytta av?”

Vem är du? Simon Lampenius vet en hel del om hur man får trafik till sin webbplats. Bra innehåll smäller högre än snygghet. Och tänk alltid på målgruppen!

TEXT: **ULRIKA HANSSON**
FOTO: **MALIN LÖNNROTH**

Simon Lampenius är kommunikationschef vid Borgå kyrkliga samfällighet. Utöver det föreläser och erbjuder han sin hjälp till församlingar och organisationer som funderar på det här med lyckad synlighet på webben.

Vilka vanliga missar gör vi när vi vill skapa en bra webbplats?

– Det jag spontant tänker på är att vi i för hög grad utgår från den egna organisationen och inte tänker på den målgrupp vi riktar oss till. Vem är det vi skriver till? Om jag skriver så här, skulle Ebba då förstå, eller skulle hon tycka att det är för kyrkligt eller byråkratiskt?

Har du en personlig favorit bland webbplatser?

– En god modell för hur man jobbar med sociala medier är Skatteverket. De kombinerar humor med ett människonära sätt. De skämtar med att det är lite svårt att fylla i de här byråkratiska blanketterna, och antar lite av en kompisroll.

– Snygghet har tappat lite i viktighet. Börja inte där utan fundera på vad du har för innehåll som verkligen hjälper någon annan. I dag tittade jag till exempel på en video om hur man förkortaren cykelkedja. Killen som instruerade inledde med att säga att man åtminstone inte ska försöka med hammare och spik. Jag insåg att jag måste köpa ett specialverktyg. Jag är inte ensam om att först googla: Hur får jag bort mossen på taket? Sådana saker.

Vad kännetecknar en lyckad statusuppdatering?

– Den ger någon form av mervärde: humor, en aha-upplevelse, nyttig information. Om man skriver något och inte kommer på en enda som skulle ha nytta av det ska man börja om från början.

– Självt skrev jag nyss att vattenkranarna stängs av på begravningsplatserna. Det kan vara till nytta för dem som tänkt vattna blommor.

GÖR: Kommunikationschef vid Borgå kyrkliga samfällighet, webbkonsult.
FAMILJ: Frun Minna och barnen Max och Sofi.
INTRESSEN: Trädgårdslandet, springa och cykla, laga och äta god mat.

Vad surfar du på om du är stressad eller uttråkad?

– Där får jag kämpa med mig själv och ta ett medvetet grepp om mitt skärmbeteende. Om jag är stressad borde jag kanske inte alls titta på skärmen. Men som många andra så scrol-lar jag på Facebook om jag har några minuter att döda i ett väntrum.

Vad ökar trafiken till en webbplats?

– Den grundläggande grejen är att ha relevant innehåll. Innehållet borde hjälpa personen som kommer in på webbplatsen med ett problem av något slag, eller ge personen ett mervärde. För det andra måste man använda sociala medier, det gör finländare och folk i hela världen. Och kom ihåg att de är sociala, inte en anslagstavla. Bjud på dig själv och ditt kunnande!

– Om man vill nå ut behöver man också använda Facebook ads manager, det vill säga köpt reklam för mer strategisk marknadsföring till precisa målgrupper. Och så kan man jobba med sökmotoroptimering, se till så att ens webbplats dyker upp bland träffarna i Google när någon söker. Undvik svåra facktermer och försök få in de ord du tror folk söker på i rubrikerna på din webbplats. Det här är viktigt för att skapa långsiktig trafik till en webbplats.

Biskoparna uppmanar till vishet

Biskoparna är eniga om det att man utdelar varningar till präster som viger par av samma kön inte är rätt väg att gå.

TEXT: **SOFIA TORVALDS**

Biskopsmötet diskuterade förra veckan Högsta förvaltningsdomstolens avgörande i fallet där Uleåborgs stift gett en präst en varning för att hen vigt ett par av samma kön. Biskoparna konstaterade att HFD:s avgörande klargör det rättsliga läget: kyrkan som religionssamfund har rätt att själv bestämma om man viger par av samma kön eller inte.

»Jag ser inte varningar som en framkomlig väg.«

– Även om domkapitlen kan utfärda varningar betyder det inte att de *måste* göra det. Men alla förstår nu att det är kyrkan som måste hantera den här frågan, säger biskop **Bo-Göran Åstrand**.

Biskopsmötet konstaterar att om det framkommer att präster vigt par av samma kön är det skäl att domkapitlen är återhållsamma då det gäller påföljder.

– Man kan inte bygga framtiden på varningar i en situation då kyrkan ska lösa en fråga där det råder djup oenighet, säger ärkebiskop **Tapio Luoma**.

– Jag ser inte varningar som en framkomlig väg. Jag tycker att det fram för allt är viktigt att tänka på de par som berörs av den här frågan, säger Bo-Göran Åstrand.

Han konstaterar att alla domkapitel knappast hunnit diskutera sig samman än.

– Idealet vore att man gjorde likadant överallt, men det är sannolikt att vi får något olika praxis. Biskopsmötet har inte beslutanderätt över domkapitlen, påpekar Åstrand.

Biskoparna är eniga om att varningar inte är en lösning. FOTO: KYRKANS BIBLBANK/AARNE ORMIO

Omstritt kaplansval i Houtskär

Det uppskjutna kaplansvalet i Houtskär delar åsikerna. Ordföranden i kapellrådet betecknar det som en delseger, kyrkoherden frågar sig om det är juridiskt hållbart.

TEXT: **ULRIKA HANSSON & SOFIA TORVALDS**

Domkapitlet beslöt vid sitt möte förra veckan att inte tillsätta kaplanstjänsten i Houtskär kapellförsamling. Tjänsten ska i stället ledigförklaras på nytt under år 2021. Pastor **Peter Blumenthal** förordnas till tf. kaplan fram till slutet av juni nästa år.

Varför fattade domkapitlet det här beslutet?

– Kyrkoordningen säger att när den andra ansökningsperioden gått ut ska den myndighet i församlingen som anställer kaplanen – i det här fallet kapellrådet – begära att domkapitlet utfärda ett tjänsteförordnande åt den sökande. Det här har kapellrådet inte gjort, förklarar **Linus Stråhlman**, notarie vid domkapitlet i Borgå stift.

Han säger att de rådande omständigheterna i församlingen är oklara, och att det är en motivering till att inte slutföra processen.

Kapellrådet har fört fram att tjänstens framtid är osäker på grund av ekonomin, och att det skulle vara en orsak till att inte besätta tjänsten. Den uppfattningen stämmer inte överens med kyrkoherdens och församlingsrådets uppfattning.

– Jag tycker att kapellrådet gripit ett slags halmstrå, och jag håller inte alls med om det. Vi har en kyrklig samfällighet och församling som har en stabil ekonomi fast vi gjort en del negativa bokslut, men det har mindre betydelse i det här sammanhanget. Det är andra och större frågor som måste ses över först, såsom fastigheter och uppvärmning, innan man ser över en kaplanstjänst. Vi har förtroendevalda och tjänstemän som jobbar med just de frågorna, säger **Harry S. Backström** som är kyrkoherde i Västabolands svenska församling.

Kapellrådet ville påpeka att det finns ett underskott i församlingens ekonomi, även om de vet att det inte är kapellrådets sak att bekymra sig över det.

– Visst är församlingens likvida tillgångar goda just nu, men vid större fastighetsreningar, vilket det nog finns behov av, töms den reserven snabbt, säger **Rune Johansson**, ordförande för kapellrådet i Houtskär.

Opinion för Lagerroos

Saken kompliceras ytterligare av att det i Houtskär funnits en stark opinion för den tidigare tf. kaplanen **Janette Lagerroos**, som inte varit behörig för tjänsten. Man har också ordnat en namninsamling till förmån för henne.

– Men det här fallet handlar inte om personfrågor, även om kapellrådet mycket starkt uttalat sig till förmån för Janette Lagerroos, säger Linus Stråhlman.

– Domkapitlets beslut var en delseger, för Houtskärborna vill ha Janette Lagerroos. Det hade vi önskat oberoende av vem annan som sökt tjänsten, säger ordförande Rune Johansson. Kapellrådet hoppas att hon ska hinna göra

Harry S. Backström. FOTO: ARKIV/NICKLAS STORBJÖRK

sig behörig tills tjänsten lediganslås igen. Om det finns två behöriga sökande får kapellrådet välja vem som blir kaplan.

Janette Lagerroos kommenterar själv beslutet på sin blogg. "Det är inte det utslag Houtskärborna önskat, men eftersom jag inte är behörig och en behörig sökte tjänsten, är det här ändå det bästa utslag man kunnat få", skriver hon.

Harry S. Backström förstår inte domkapitlets beslut.

– När man ser den här lösningen från Peter Blumenthals håll, som enda behörig sökande, så väcker det förvåning hos mig. Hur hållbar den här kompromissen är juridiskt måste domkapitlet ta ställning till. Är det hållbart överhuvudtaget?

Vad tror du det beror på att det här beslutet har fattats?

– Synbarligen har man försökt gå en mellanväg

eftersom det funnits ett visst motstånd. Domkapitlet måste grunda sig på lag och ordning, de kan inte lägga ett kaplansval på hyllan med en sådan här motivering, säger Backström.

Har du som chef en god kommunikation med både Peter och Janette?

– Det bedömer jag att jag har. Vi har diskuterat under resans gång och jag har försökt stötta dem båda på olika sätt, säger Backström.

– Jag vill gärna att man i Houtskär nu kan se framåt, också riktat till Peter, och att Janette ska hitta sin plats. Jag vill jobba tillsammans och se möjligheterna, det är mitt viktiga budskap nu.

Peter Blumenthal väljer att inte kommentera närmare utan hänvisar till kyrkoherden som enligt överenskommelse är presstalesman i det här fallet. **Läs en** utförligare version av artikeln på kyrkpressen.fi.

Rune Johansson. FOTO: ARKIV/JANETTE LAGERROOS

Linus Stråhlman. FOTO: ARKIV/MALIN AHO

FOTO: ULRIKA HANSSON

Svenska församlingshemmet i Borgå säljs efter långa tider av ovisshet. Ungdomsverksamheten flyttar ut.

Församlingshemmet i Borgå ska säljas

Efter många års kämpande för att bevara det svenska församlingshemmet i Borgå, vilket inte fått gehör i majoritetsförsamlingen, blir det försäljning. – Nu måste vi söka nya vägar framåt, säger kyrkoherde **Mats Lindgård**.

Café Ankaret och ungdomsverksamheten måste hitta nya lokaler. Det är ännu oklart om de ska dela lokal med finska församlingen, flytta in i Domprostgården eller hitta något helt nytt att hyra.

– Om vi hyr lokal finns alltid risken att vi blir kickade, och delar vi med andra finns risken att vi måste vara där vi inte syns eller hörs. Jag hoppas vi får landa i ändamålsenliga lokaler, säger ungdomsarbetsledare **Linda Wahrman**.

Läs mer om församlingshemmet i Borgå på kyrkpressen.fi.

FOTO: UNSPLASH

Frågan om elektroniska möten ska snabbt vidare till behandling.

Elektroniska möten kanske snart möjliga inom kyrkan

Kyrkostyrelsen föreslår för kyrkomötet att kyrkolagen ändras så att förvaltningsorgan i församlingar, kyrkliga samfälligheter, stift och inom kyrkans centralförvaltningskannor sammanträda också elektroniskt.

En förutsättning för hålla elektroniska möten skulle vara att de som deltar i mötena har

likvärdig möjlighet till bild- och ljudkontakt.

Elektroniska möten skulle göra det möjligt för förvaltningsorganen att sammanträda under covid-19-pandemin utan hälsorisker. Ett sådant beslut skulle också innebära mindre resekostnader för medlemmarna och mindre miljöeffekter förorsakade av resor.

Strid om katolska väljare i USA:s presidentval

TUCSON, ARIZONA. Såväl president Donald Trump som Demokraternas utmanare Joe Biden siktar in sig på de katolska väljarna i årets val. Republikanerna satsar på abort-motstånd som argument, medan Demokraterna lockar med att Joe Biden kan bli landets första katolska president sedan 1960-talet.

TEXT: JONAS CULLBERG FOTO: MATTIAS LUNDBLAD

Finkladda kyrkobesökare rör sig in mot Saint Augustine Cathedral i Tuscon, Arizona en söndag i oktober. Utanför kyrkan välsignar prästen en församlingsmedlems nyinköpta blänkande bil med vigvatten i den 36-gradiga värmen. Den politiska temperaturen i ökendelstaten i sydvästra USA är minst lika hög. Arizona, vid gränsen till Mexiko, är en av de så kallade vågmästartdelstaterna, där det är jämnt mellan president **Donald Trump** och Demokraternas kandidat **Joe Biden**, och som därmed är mycket viktig

»Han har varit gift tre gånger, men han har bättre sig.«

att vinna i presidentvalet den 3 november.

För församlingsmedlemmen **Margarita Rivera**, 49, som är på väg in till dagens gudstjänst, råder inget tvivel om hur hon ska lägga sin röst.

– Jag röstar på Trump eftersom han säger ja till livet, säger Margarita Rivera, en sjubarnsmamma som hemundervisar sina barn. Hon uppskattar bland annat att Trump i våras blev den första presidenten någonsin som deltagit i March for Life, en årlig manifestation mot abort i Washington DC.

– Han är mycket familjeorienterad. Visst, han har haft sina utmaningar, han har varit gift tre gånger, men han har bättre sig. Och jag uppskattar verkligen att han nominerat **Amy Coney Barrett** till Högsta domstolen, hon är väldigt ”pro life”, säger Margarita Rivera, och tillägger:

– Dessutom är Trumpen affärsman och han vill verkligen USA:s bästa.

Carmen Bungert, 64, som också hör till församlingen, är desto mer skeptisk till presidenten och framförallt hans immigrationspolitik. Förutom satsningen på en mur mot Mexiko har Trump profilerat sig genom hård reto-

rik och politik mot invandring, och har hävdat att grannen i syd skickar över oönskade element till USA.

– Det är dags för en förändring. Även om jag är amerikansk medborgare har jag familjemedlemmar som är immigranter som behöver få sina röster hörda, säger Carmen Bungert.

– Han är fruktansvärt negativ till immigranter, att han kallade mexikaner för våldtäktsmän är bara ett exempel. Alla människor förtjänar att behandlas med respekt, säger Carmen Bungert.

Trump tappar bland vita katoliker

De båda församlingsmedlemmarnas synsätt är typiska för en stor och viktig väljargrupp i årets presidentval: katoliker. Såväl Pennsylvania som Wisconsin, Michigan, Florida och Arizona – delstater som är avgörande i presidentvalet – har stora grupper katoliker, och det är en väljargrupp som inte är allierad med vare sig Republikanerna eller Demokraterna. De anses vara en grupp som kan gå åt båda hållen, eftersom kyrkans lära inte går tydligt i linje med något av partiernas politik. Å ena sidan abortmotstånd, å andra sidan stöd för

Katoliker och presidentvalet i USA

Det finns cirka 51 miljoner vuxna katoliker i USA, och de utgör nästan 25 procent av väljarkåren. **52 procent** av vita katoliker säger att de ska rösta på Donald Trump eller lutar åt att göra det. 44 procent föredrar Joe Biden.

Bland latinamerikanska katoliker föredrar 67 procent Joe Biden, jämfört med 26 procent som lutar åt att rösta på Trump.

Flera av de jämna "vågmästardelstater" som Trump vann 2016 har en stor andel katoliker: 21 procent i Florida, 25 procent i Wisconsin, 24 procent i Pennsylvania och 18 i Michigan.

Källa: Pew Research Center

sociala skyddsnät och immigranter.

På senare år har majoriteten av landets vita katoliker lutat åt Republikanerna, medan latinamerikanska katoliker i högre grad har röstat på Demokraterna. I valet 2016 röstade de på Trump med sju procents marginal mot Demokraternas dåvarande kandidat **Hillary Clinton**. Men mätningar visar att Trump tappar bland vita katoliker inför valet i november.

För de katolska väljare som har abortmotstånd som huvudfråga har Trump levt upp till förhoppningarna under sina fyra år som president. Bland annat har hans regering omfördelat ekonomiskt stöd från Planned Parenthood, en organisation som bedriver rådgivning inom hälsa och sex- och samlevnad, och även utför aborter. Dessutom har han tillsatt två konservativa domare i högsta domstolen: **Neil Gorsuch** och **Brett Kavanaugh**. Det gör att domstolen nu har en konservativ majoritet. Det får konsekvenser för abortfrågan, då Högsta domstolen avgör om abortlagar bryter mot USA:s författning.

Efter att **Ruth Bader Ginsburg**, en liberal domare och förkämpe för kvinnors rätt till abort, avled i september, nominerade Donald Trump snabbt en konservativ katolik och abortmotståndare, Amy Coney Barrett, som hennes ersättare. Detta kan komma att hjälpa honom i valet bland konservativa latinamerikaner i delstater som Arizona och Florida.

– Det är en grupp som traditionellt sett är pro-life och som i väldigt hög utsträckning går i kyrkan, säger **Sergio Arellano**, som leder Arizona-sektionen av Latinos for Trump, en organisation inom presidentens valkampanj som arbetar för att locka latinamerikanska väljare. Vi träffar honom utanför organisationens kontor i Tucson. På fasaden står fyra slagord uppsatta: "Frihet. Tro. Möjligheter. Familj." Under "tro" står det: "President Trump skyddar våra religiösa friheter och värderingar."

ösa friheter och värderingar."

– Demokraterna har helt slutat att prata om Gud, säger Sergio Arellano.

– Gud nämns inte ens i deras valplattform. För människor som har en tro är Trump ett bättre alternativ.

Bidens kampanj berättar om hans tro

President Trump identifierar sig som presbyterian, går sällan i kyrkan och hamnade 2016 i konflikt med påve **Franciskus**, efter att denne kritiserat Trumps immigrationspolitik. Men Trump har också flera konservativa katoliker i sin regering, och hans fru **Melania** är katolik.

Joe Biden skulle om han vinner valet bli USA:s andra katolska president någonsin. **John F Kennedy** blev den första när han valdes till president 1960. Biden går regelbundet i kyrkan och har pratat om hur hans tro hjälpt honom att bearbeta sin frus och dotters död i en bilolycka 1972, och hans son **Beaus** bortgång av en hjärntumör för fem år sedan. Bidens valkampanj började nyligen sända tre nya reklamslag som betonar Bidens tro och kristna värderingar, riktade till katoliker via kristna tv- och radiostationer i vågmästardelstaterna.

Julian Castro, demokratisk politiker och bostadsminister under Barack Obamas regering, tror att Bidens personliga berättelse kan bidra till att nå ut till katolska väljare.

– Joe Biden är katolik och har talat på ett väldigt rörande sätt om den roll som tron spelat i hans liv, säger Julian Castro efter ett valmöte på en stekhet parkeringsplats vid ett shoppingcenter i Tuscon.

– Jag tror att en majoritet av katolikerna, inklusive latinamerikanska katoliker, kommer stötta Joe Biden i det här valet, säger Julian Castro.

Carmen Bungert är skeptisk mot Trumps immigrationspolitik.

En nyinköpt bil välsignas med vigvatten.

Margarita Rivera tänker rösta på Trump medan Julian Castro tror att Bidens personliga berättelse kan bidra till att nå ut till katolska väljare.

Sergio Allerano säger att demokraterna helt har slutat prata om tro.

SÄG NEJ TILL COR

THL:s **Mika Salminen** tror inte på coronaskuld: vem som helst kan smittas, och ingen ska ha dåligt samvete över det. Vad munskydden gäller tror han på gruppträck i stället för tvång.

TEXT: **SOFIA TORVALDS** FOTO: **NICKLAS STORBJÖRK**

Mika Salminen är hälso-säkerhetschef vid institutet för hälsa och välfärd och syns ofta på teve där han får svara på frågor om det aktuella coronaläget i Finland.

Vi bad honom svara på frågor om coronaskuld – ska man bära ansvar för andras insjuknande, och hur stort ansvar i så fall?

Det finns ett citat av dig som jag lärt mig utantill sedan jag läste Helsingin Sanomat i våras, och burit med mig sedan dess: Yksilötäsollase ei ole kenenkäänsyy. (På individnivå är det ingens fel.) Minns du att du sagt det?

– Jo, det minns jag, och jag har upprepat samma sak i A-studio för ett tag sedan. Det är en oroväckande trend att folk skyller på varandra.

När det gäller influensa har jag aldrig hört någon anklaga någon annan för att man fått sjukdomen – varför är det så annorlunda med covid-19?

– Det har att göra med att det här är en ny och skrämmande sjukdom som dessutom gjorts extraskrämmande genom medierapportering.

– Men vi har ju andra exempel på sjukdomar som varit väldigt stigmatiserande: till exempel HIV. Vi behöver inte gå så långt bakåt i tiden så ser vi att tuberkulos var en sjukdom som man inte ville tala om. Det finns vissa sjukdomar har en negativ konnotation – folk tänker att det är människors eget fel om de insjuknar. Till exempel sexuellt överförbara sjukdomar är sådana.

Men det är inte så man borde tänka, menar Mika Salminen.

– Förstås är det bra om människor gör sitt bästa för att inte insjukna, men om man får sjukdomen så handlar det främst om otur. Med en sjukdom som covid-19 är det svårt att skydda sig till 100 procent.

Det finns människor som blir nästan neurotiskt rädda för att bära på covid-19 och smitta ner andra, som sedan kan dö. Har du något råd att ge dem?

– Man kan ju tänka att i så fall borde ju alla hela tiden ha dåligt samvete, eftersom vem som helst kan råka ut för sjukdomen. Men alla kan

Mika Salminen

Gör: Hälso-säkerhetschef vid Institutet för hälsa och välfärd. Professor i virologi.

Talar svenska för att hans mamma är finlandssvensk och pappa gått i svensk skola.

inte hela tiden ha dåligt samvete över att någon annan kanske kan bli smittad. Man ska inte skylla på sig själv utan tänka på helheten.

Det finns människor som har benägenhet att tänka neurotiskt kring sjukdomar. En del är mest rädda för att smitta andra, andra mest rädda för att själva bli sjuka.

– Det här är en egenhet som vissa människor har. Det handlar om hur man ser på risker i förhållande till andra risker. Eftersom covid-19 är en sjukdom som kan smyga sig på dig är den på sätt och vis mer skrämmande – speciellt när den är ny.

Finns det någonsin orsak att ha dåligt samvete över covid-19-smitta?

– Man borde egentligen inte alls tänka så. Man borde tänka framåt i stället: Hur kan jag göra mitt bästa?

Han påpekar att det finns situationer då det är svårt att säga vad som är rätt. Ett exempel är att far- och morföräldrar vill träffa sina barn och barnbarn.

– Man måste låta människor ha så mycket självbestämmanderätt att om de hellre ser sina barnbarn än isolerar sig för ett halvår, då måste också resten av familjen respektera det. Barnbarn och barn är en så stor del av människors liv att man är villig att ta en viss risk för att träffa dem. Sedan finns det naturligtvis de som inte är redo att göra det. Det måste man också respektera.

Människor börjar vara väldigt coronatrötta. Jag har hört folk säga att de inte längre orkar bry sig om de blir smittade eller inte, de måste få träffa människor för att inte bli galna. Hur reagerar du på det?

– Det måste man också ha en viss förståelse för, människan är en social varelse, att leva instängd är inte bra för någon i längden. Vi

Mika Salminen har blivit ett välkänt ansikte för finländarna sedan coronapandemin bröt ut i våras.

söker ju alla hela tiden "det nya vanliga" här.

Han påpekar att även om det handlar om en sjukdom som kan bli allvarlig är risken att blir allvarligt sjuk – eller dödssjuk – ganska liten.

– Vissa vill inte ta några risker över huvudet. Men också de flesta 70-åringar klarar ändå sjukdomen bra. Det finns andra risker i världen också – man kan bli överkörd när man korsar gatan. Men naturligtvis ska alla ta till vettiga försiktighetsåtgärder, som att sköta sin hygien, bära munskydd och vara särskilt försiktig om man har någon riskfaktor.

Att bära munskydd är att bära ett kollektivt ansvar. Jag märker att jag fylls av dömande tankar när jag ser folk som inte

ONASKULD

»Det är en oro-väckande trend att folk skyller på varandra.«

bär munskydd till exempel i bussen. Är det hemskt?

– Det är väldigt mänskligt, och likadana känslor har jag när jag går i butiken: varför är en tredjedel utan munskydd, har de inte läst tidningarna? Men man kan tänka så här: Jag har åtminstone själv munskydd, och de som inte har ett tar en betydligt större risk än jag där de går omkring med andra som inte heller har munskydd. Användningen av munskydd har så småningom ökat och finnarna är ganska benägna att böja sig för gruppträck. När man märker att man är den enda som inte har munskydd blir det ganska tråkigt att sitta där på bussen. Så jag tror att det här är ett fenomen som småningom minskar.

Han berättar att han fått rapporter om att användningen av munskydd i Vasa ökade snabbt på kort tid efter att epidemiläget förvärrades.

– Sedan finns det alltid folk som är envisa och undrar varför men ska bråka om munskydd. Men jag tror inte alls på tvång. Varför skulle det bli bättre av det? Vi vet till exempel att i länder där det är vaccintvång frodas samtidigt det starkaste vaccinomståndet. Det är bäst att lita på information och gruppträck.

Blänger du ilsket på folk som inte har munskydd på bussen?

– Jag försöker låta bli. Nog har det kanske hänt nångång, skrattar Mika Salminen.

Rädslan blev snabbt mindre

Först reagerade folk med stor oro, sedan planade oron ut – inte mycket, men märkbart. Det är ett preliminärt resultat från en enkät Institutet för hälsa och välfärd gjorde bland finländare i våras.

– Enkäten visar att coronasituationen oroad människor väldigt mycket och gjorde dem rädda, men redan under den första månaden minskade oron – trots undantagstillståndet, säger **Jonas Sivelä**, specialforskare vid THL.

»De svarande var mer oroliga för coronans sociala följder än för smitta.«

Han påpekar att medierna – särskilt på våren – fokuserade mycket på hotbilder och faror som lockade klick och läsare. Däremot skrev medierna ganska lite om coronaepidemins samhälleliga följder, till exempel ökat missbruk, familjevåld och ekonomiska bekymmer.

– Trots att medierna främst koncentrerade sig på sjukdomens faror var de som svarade allra mest oroliga för de sociala problemen: recession, småföretagarnas bekymmer, problem med mental hälsa.

De svarande var mer oroliga över coronans sociala följder än för att själva bli smittade.

– Det tycker jag är överraskande. Kanske det också säger något positivt om folks känsla för solidaritet.

THL ställde också frågor kring inställningen till coronavaccin, och den frågan ska följas upp i en ny enkät i höst.

– Det verkar inte finnas något stort vaccinomstånd i Finland. De äldre är positivare till vaccin än de yngre – men jag tror att det snarast tyder på att de äldre är oroligare än yngre för att bli sjuka, inte på att vaccinomstånd skulle vara mer utbrett bland unga, säger Sivelä.

– Jag fick en märklig känsla i kroppen, det var som om Ole ville mig något, säger Åsa Dalkarl-Gustavsson. De var äkta makar och kolleger, och de hade många planer för framtiden.

TEXT OCH FOTO: **ULRIKA HANSSON**

BARA ETT FOTO PÅ DEN DU LEVT MED

Asa Dalkarl-Gustavsson och hennes man Ole Gustavsson har som professionella musiker, flöjtister, båda jobbat som lärare vid Musikinstitutet Kungsvägen i Esbo. De hade trevliga planer när Ole, elva år äldre än Åsa, blev sjukpensionär. De skulle satsa på fritidshuset i Vörå, bygga ut lite, ta vara på tiden.

Midsommaren 2015 befann sig Åsa på ett musikhärbärge i Pargas, Ole vistades i torpet i Vörå. Snart skulle de båda vara sommarlediga tillsammans.

– Jag tyckte där i juni att han var väldigt trött, sov mycket och var lite frånvarande. Men han var typisk man och skulle inte till läkare.

Under sista lägerdagen var det något som inte stämde.

– Jag fick en så märklig känsla i kroppen. Jag har funderat på det jättemycket efteråt, om man kan känna sådant på sig. Det var som om han ville mig något hela tiden. Jag ringde hela eftermiddagen och kvällen, men fick inte tag på honom.

Åsa ringde deras vuxna son Kasper som studerade och bodde i Jakobstad, men han försökte lugna henne och sa att han säkert glömt telefonen och har den avstängd. Slutligen fick hon tag på sina två systrar som råkade befinna sig i Vörå. Eva, hennes ena syster, lovade att de går över och kollar att allt är okej. Vid det laget var Åsa rejält orolig, men också arg.

– Jag tänkte att sen ska han få höra! Men så ser jag att det är Eva som ringer ...

– Hon hann bara säga: "Nu har det inte gått

*»Hon
hann ba-
ra säga:
Nu har
det inte
gått bra.«*

bra." Jag sa: "Men han är inte död, för det kan han inte vara." Hon sa: "Jo han är död. Men han ser så fin ut."

Åsas syster försökte säga att hon måste komma hem.

– Det var kanske någon slags självbevarelse, man kan inte ta in det. Jag sa: "Jag kan inte komma upp, jag måste jobba." Min syster är gymnasielärare och van att ta kommandot. Hon sa: Nu ger du telefonen till din chef. Till all lycka så är han militärmusiker och har militärskolning i grunden, vet precis vad du ska göra när det är kris. Han tog över helt.

Han beställde tågbiljetter, och sa att hans dörr är öppen hela natten om hon behöver något. Sedan inleddes den längsta av nätter.

– Jag började frysa och skaka, och springa på toaletten. Sov kunde jag förstås inte. Plötsligt skulle jag vara en vuxen människa och veta vad man ska göra när en människa dör, och jag hade ingen aning. Så jag fick panik och satt och googlade vad man gör när någon dör. Jag kunde inte gråta, det fanns inga tårar.

Hon steg upp klockan fem och fick skjuts till tåget.

– Det var en kall sommar 2015. Så plötsligt var det en helt otroligt fin soluppgång.

Det var först när hon satt ensam i första klass på tåget som tårarna kom. Hon dölde sitt ansikte när konduktören kom för att kolla biljetten.

– Och sedan i Tervajoki var Kasper och min syster Eva emot, och då brast det när Kasper var där på tågstationen.

Åsa Dalkarl-Gustavsson tycker det är viktigt att plocka fram olika sidor hos dem vi saknar. – Annars blir vi ju så endimensionella.

De sista samtalen

Det varen massiv hjärtinfarkt som drabbat Ole.

– Det syntes inga spår av smärtor och han hade inte ens försökt ta sig någonstans.

– Man har alla de där föreställningarna om hur det ska vara när ens nära anhöriga dör. Och man tror att man ska sitta med och hinna prata om allt. Man ska hinna allt det där som de gör på film.

Hon har tänkt på saker som blev osagda.

– Och jag har haft dåligt samvete, för när jag skulle fara på läger var jag på något sätt så stressad så jag var kanske inte världens snällaste människa.

Men av olika anledningar blev det flera långa samtal innan Ole dog, trots att han inte var typen som ständigt ringde och småpratade.

– Han hade missförstått och trodde jag skulle komma en dag tidigare. Han var besviken, men jag sa: Det är bara till i övermorgon, vi ses ju snart. Vi pratade länge på telefon. Han hade också pratat länge med Kasper. Och min mamma hade råkat vara in dit och han hade pratat länge med henne också, och berömt både mig och Kasper. Det fanns något positivt i det som jag klamrade mig fast vid.

Polissak och lång väntan

När man inte dör på sjukhus blir det automatiskt en polissak och den döda obduceras. De anhöriga får se den döda först efter obduktionen.

– Det där är en sak som jag inte alls kan fatta. Varför ska det vara på det sättet?

Obduktion kräver tid.

– Hur hemskt det än låter så samlar de många döda från Österbotten i en stor bil, och sedan transporteras de till Tammerfors för obduktion. Döden är inte personlig längre utan en institution.

Obduktionsköerna är långa, men de lovade att den skulle göras inom en vecka.

– Jag tycker det är omänskligt att man inte får se den som dött före obduktionen. Det sätter så djupa spår hos anhöriga. Jag har pratat väldigt mycket om det här, för om jag berättar om det kan det möjligen hjälpa någon annan.

– För mig och Kasper hade det varit viktigt att få se honom före obduktionen. Efter en obduktion är kroppen så förändrad, utseendet och hudfärgen.

Musik för oroliga själar

Konsert i Esbo domkyrka fredag 30.10 kl. 19.

Tvärkonstnärlig och tvåspråkig satsning, med musik, dikt och dans i en meditativ blandning.

Fritt inträde, kollekt till Kyrkans Utlandshjälp.

Arrangörer är Esbo svenska församling, Espoon tuomiokirkkoseurakunta, Svenska kulturfonden.

Åsa Dalkarl-Gustavsson har alltid tyckt om allhelgona.

– Jag tänder ljus hemma.

En annan sak som gjort saker tyngre är att det dröjde ett och ett halvt år innan obduktionsrapporten kom.

– I ett och ett halvt år ska du tänka att när har jag det där brevet i tamburen när jag kommer hem från jobbet.

Dessutom var rapporten endast på finska.

– Så ska man fundera: ”Har jag förstått det här rätt?” och googlar konstiga sjuktermer.

Den stora tystnaden

– Närtystnaden kommer efter begravningen, det är då det börjar, säger Åsa Dalkarl-Gustavsson.

Hon bodde i Vörå resten av semestern.

– På morgnarna steg jag upp, sedan gick det kanske en timme och så var det bara att konstatera att jag orkar inte vara uppe, och gå och lägga sig igen. Det var en enorm trötthet som inte går att förklara.

– Jag hade mist min koncentrationsförmåga och förmågan att läsa. Jag kunde sitta med en tidning eller en bok, men jag förstod inte vad som stod där.

Hennes korttidsminne svek och hon fick hela tiden ha med sig papper och penna att skriva ner saker på.

– Och det var så ångestfyllt när Kasper och jag skulle gå till butiken för första gången. Jag tänkte: Hur kan alla vara som vanligt? Det här stämmer inte.

Hon märkte också hur svårt många har att bemöta den som sörjer. Vissa skrattade av ner-

»Efter Oles död sa jag: Jag ska aldrig mera spela flöjt.«

visitet, andra började genast berätta om vad de själva upplevt.

– Jag stod där och tänkte, det här orkar jag inte engagera mig i.

– Man behöver inte göra så mycket. Det bästa är de som bara kramar eller tar det lugnt.

Efter sommaren åkte de tillbaka hem till Esbo. Kasper skulle jobba en tid i Helsingfors. De borde ha varit tre i bilen.

– Att köra ner och bara ha med ett foto på den här mannen du har levt med. Det var ofattbart. När vi var framme kände jag mig fruktansvärt rotlös. Vad gör jag här?

Vilka små saker i vardagen saknar du?

– Sällskapet, att diskutera, att den andra finns där. Vi arbetade ju ihop så länge och diskuterade ofta arbetssaker. Och så saknar jag mannen som ringer till bilverkstaden när bilen är sönder, säger hon roat.

Hurdan var Ole?

– Han var lugn, lite tillbakadragen och introvert. Han var inte den som satt i centrum av ett sällskap. Han var analytisk och intellektuell. En väldigt snäll människa. En av hans kollegor och vänner hade skrivit på kortet till begravningsbuketten att han var den sanna humanisten.

– Och sen var han envis, och väldigt länge arg om han blev arg, säger hon och skrattar.

– Det är bra att sådant kommer fram också, annars blir vi ju så endimensionella.

Musik för oroliga själar

Fem och ett halvt år efter att Ole dog säger Åsa:

– Det är egentligen nu som det har kommit en framtidstro, livet ter sig positivt.

– Trots allt kommer det något ur sorgen också. Man växer alltid som människa.

Hon packar nu för att flytta från det gemensamma hemmet till en radhuslägenhet i Köklax.

– Det är tungt att rensa bort saker, men mitt hem ska inte vara ett museum.

På allhelgona stannar hon hemma.

– Jag har alltid tyckt om allhelgona. Det är en fin tid på hösten och en lugn helg. Jag tänder ljus hemma.

Hon trodde ett tag att musiken hade lämnat henne.

– Efter Oles död sa jag: Jag ska aldrig mera spela flöjt.

Men så småningom kom hon igång, tio minuter om dagen. Musiken blev också hennes sätt att kommunicera med Ole. Nu har hon utarbetat en tvärkonstnärlig konsert som heter ”Musik för oroliga själar”, som framförs i Esbo domkyrka den 30 oktober.

– Det blir diktläsning, musik, akrobatik och dans.

– Det här projektet har varit ett sätt att bearbeta det som hänt. Och jag ville göra det mer allmänt, inte bara rikta mig till dem som mist någon. För det finns många oroliga själar i dessa tider.

Om jag inte var jag

DET FINNS vissa tankar som återkommer om och om. Det är tankar som är som grundvatten i min brunn, ett slags ledmotiv kan man säga. En av dem är tacksamheten över att jag får vara pappa till mina ljuvliga barn. En annan är att livet är härligt och att det är fantastiskt att få leva. Det här är positiva, kärleksfulla tankar och känslor. Men så finns de där andra tankarna också. Det grumligaste vattnet i brunnen.

DE GÅNGER då jag står på balkongen sent om natten med tårar i ögonen och känner så mycket smärta att jag inte riktigt vet vad jag ska ta mig till. Det jag då ofta tänker är att jag inte vill vara jag. Det är en önskan att få slippa mig själv: i stunden av depression och trötthet uppfattar

jag mig själv som så trasig att jag inte vill fortsätta vara den eller det jag är.

Ibland vill jag bara bort. Jag vill fly. Ta till schappen. Dra dit pepparn växer. Allt för att undkomma de parametrar som är mitt liv, min vardag. Instinkten att gömma mig för allt och alla är stark. Kalla det depression, kalla det feighet, kalla det vad ni vill, men under hela mitt vuxna liv har jag haft en återkommande längtan efter att få vara någon annan, någon annanstans.

IBLAND VILL jag vara djur. Samuel Johnson skrev en gång att den som förvandlar sig till ett djur slipper smärtan av att vara människa. Det här är ord jag känner igen mig själv i. Det är ord som skän-

ker mig tröst. Ett djur saknar den medvetenhet om sig själv jag som människa har, och jag har kommit att uppfatta denna medvetenhet som inte bara en välsignelse utan även som en förbannelse.

JAG TROR att det i grund och botten handlar om en slags livsstress. Det finns så mycket förväntningar. Det finns så mycket jag ska orka med. Så mycket jag ska hinna med. Så mycket jag ska ha råd med. Så mycket jag ska lyckas med. Så mycket jag ska uppnå. Jag ska förverkliga mig själv: förverkliga min sanna potential. Jag ska vara lycklig. Jag ska pensionsspara och vara förnuftig.

Jag ska vara så mycket och uppfylla så många kriterier att jag börjar tycka att min tillvaro känns mer som ett projekt som ständigt ska upprätthållas än som ett liv som levs ärligt och sårbart. Jag har inget svar på frågan vem jag vore om jag inte var jag. Hur ser den människa ut som jag skulle vilja vara?

Mathias Rosenlund är författare och bibliotekarie.

»Under hela mitt vuxna liv har jag haft en återkommande längtan att vara någon annan, någon annanstans.«

JAG HAMNADE PÅ ...

Under vinjetten "Jag hamnade på" hamnar vi på överraskande ställen, antingen fysiskt eller mentalt.

Marken

Jag tänker ofta att om jag var ett löv skulle jag vara den sista som klamrar sig fast vid trädet. Vi tror ofta att död föder mer död. Att vissna är att ge upp.

Men ibland måste man våga släppa taget. Hejdå, kära träd! Hösten påminner mig om att ge upp kontrollen, sluta hålla i, ge upp det som måste ges upp, låta mig falla ner i friheten att välja något annat.

Sofia Torvalds

MIA ANDERSSÉN-LÖF

Sorgens sprängkraft

DET FÖRSTA SNÖFALLET kommer som en chock. Med ens är allt annorlunda. Fukten tränger in genom alla tygfibrer. Marken under fötterna är främmande och oberäknelig.

Livet kan aldrig bli som förr. Men även om det inte känns så just nu, blir sekunderna minuter, och minuterna timmar, timmarna dagar och dagarna veckor. Så småningom blir det också en vardag som bär.

Vi närmar oss alla helgons dag, då sorg och saknad kommer oss nära. Du kanske har en grav att gå till för att tända ett ljus. Kanske du tänder ett ljus intill ett fotografi på din byrå. Kanske din sorg inte har någon adressat, för att den aldrig kom att förkroppsligas i någon.

»I mötet med döden och ändligheten blir avståndet kortare till det som är verkligt värdefullt.«

Hur man än försöker förbereda sig och tänka sig in i hur det skulle vara eller kommer att bli, kan man inte helt föreställa sig det förrän man är där, i sorgen. Man kan överraskas både av sina egna känslor och av de tankar och frågor man slås av.

SORGUTMANAR. Det kan vara svårt att finna sig i att saker är som de är. Hoppet kan kännas för ogripbart och blekt för att man ska kunna luta sig mot det. Det kan vara svårt att känna vid sina – ibland motstridiga – känslor. Man kan behöva växa till i ödmjukhet för att kunna be om och ta emot hjälp.

Men sorgen för också med sig gåvor till oss. Sorgen har en sprängkraft som öppnar oss för nya perspektiv. I mötet med döden och ändligheten blir avståndet kortare till det som är *verkligt värdefullt*, till det vi *faktiskt* bryr oss om. Plötsligt ser vi med andra ögon både på oss själva och på de människor vi har i vår närhet. Det är inte givet att någon av oss lever. Plötsligt kanske frågan om hur Jesus kunde födas av en jungfru inte längre bekymrar oss, och vi kastar oss i famnen på Gud. Du måste finnas.

Mia Anderssén-Löf är kyrkoherde i Nykarleby. **Hon drömmer** just nu om en retreat. **Hennes tips:** Ta tre djupa andetag. Tänk ”kyrie” på inandningen och ”eleison” på utandningen.

LÖRDAG 31.10.2020, Alla helgons dag

Söndagen ger kyrkoåret puls. Varje söndag har ett namn och ett tema som återkommer i bibeltexterna. Den här sidan berättar vad de närmsta två söndagarna handlar om i våra kyrkor.

Den här helgen

firar vi Alla helgons dag. Två helgdagar har smält samman till den här högtiden: dagen för alla helgon och den för alla troende som avlidit. Men temat **De heligas gemenskap** syftar inte bara på de som dött, utan omfattar alla som tror.

Temat för söndagen, som ägnas minnet av reformationen, är **Trons grund**.

Alla helgons dag

FÖRSTA LÄSNINGEN

Jes. 60:18–21

ANDRA LÄSNINGEN

Upp. 21:1–4

EVANGELIUM

Matt. 5:1–12

Reformationsdagen

FÖRSTA LÄSNINGEN

Jer. 15:19–21

ANDRA LÄSNINGEN

Rom. 5:1–11

EVANGELIUM

Matt. 16:1–4

Psalmförslag

298, 435, 127, 129.

815, 286, 550, 216.

Psalmerna är valda av Dag-Ulrik Almqvist.

*Hjälp mig tro
att vi kommer
att ses på andra
sidan döden.
Gud, jag hoppas
på dig.*

Bönen är skriven av Mia Anderssén-Löf.

SÖNDAG 8.11.2020, Tjugotredje söndagen efter pingst

Nästa söndag

har temat Förlåt varandra. Hela vårt liv är beroende av den förlåtelse som vi får för att Jesus dog på ett kors för vår skull. Vår uppgift är att möta våra medmänniskor med värme, kärlek och förlåtelse.

Helgens texter

FÖRSTA LÄSNINGEN

1 Mos. 13:5–11, 14–16

ANDRA LÄSNINGEN

1 Petr. 3:8–12

EVANGELIUM

Matt. 18:15–22

”Hur många gånger skall min broder kunna göra orätt mot mig och ändå få förlåtelse av mig? Så mycket som sju gånger?”

Läs mera i
Matt. 18:15–22.

Psalmförslag

895, 884, 892, 471.

Psalmerna är valda av Dag-Ulrik Almqvist.

Skicka era kyrkliga annonser till: annons@kyrkpressen.fi

Saknar du någon församling? Du hittar de övriga på kyrkpressen.fi

Se ljusen

Det är något tröstande med havet av ljuslågor som breder ut sig över den mörka marken. Varje liten låga vittnar om en människa som fanns hos oss, och människorna som bär henne i sina tankar.

I församlingarnas annonsering hittar du tid och plats för allhelgonadagens program – och mycket mera.

MELLERSTA NYLANDS PROSTERI

ESBO

Vi träffas tryggt: Vi följer THL:s rekommendationer om att använda ansiktsmasker. Ta med egen ansiktsmask när du kommer till gudstjänster och samlingar. Kom ihåg handhygien och säkerhetsavstånd. Stanna hemma om du är sjuk.
Täällä rakastan minä – Här bor kärleken: Esbo församlingars gemensamma kampanj 2–8.11 förmedlar kyrkans budskap om Guds kärlek som når oss i vår vardag. Kampanjen består av digitala bilder i köpcentren, i metron, på järnvägsstationer och busshållplatser i hela Esbo.
Musik för oroliga själar. Fre 30.10. Esbo domkyrka kl. 19: Konserten bjuder på ett meditativt program med tvärkonstnärliga inslag. Vi vill skapa en stund för vila, meditation och lugn inför allhelgonahelgen. Medverkande är Åsa Dalkarl-Gustavsson, flöjt och diktläsning, Jacintha Damström, sång och fysisk teater, samt Johan von Schantz, piano. Andakt av Heidi Jäntti, Nina Kronlund spelar orgel. Fritt inträde. Kollekt för Kyrkans Utlandshjälp. Arr. i samarb. m. Espoon tuomiokirkkosrk. med understöd av Esbo kyrkliga samfällighet och Svenska Kulturfonden.

Högmässor:

Lö 31.10. Alla helgons dag. Esbo domkyrka kl. 12.15: Namnen på de församlingsmedlemmar som avlidit och jordfästs sedan senaste alla helgons dag läses upp och ljus tänds. Antalet deltagare är begränsat till 150. Allhelgonacafé i församlingsgården, Kyrkstranden 2 (OBS platsen!) kl. 11–18. Esbo sv. förs. präster och diakoner är närvarande för samtal kl. 13–18.

Sö 1.11. Esbo domkyrka kl. 12.15.

Sö 8.11. Karabacka kapell kl. 10.

Esbo domkyrka kl. 12.15: Konfirmation, påskgruppen. Antalet gäster är begränsat, de som inte har en egen konfirmand hänvisas till mässan i Karabacka.

Den tomma famnens andakt. Sö 1.11.

Esbo domkyrka kl. 18: Tvåspråkig andakt för dig som känner sorg och saknad efter ett barn som du har mist eller som du aldrig fått i din famn. Kvällen fortsätter med en testund i förrättningskapellet vid domkyrkan med kantorerna Anna-Liisa Haunio och Eeva-Liisa Malmgren samt prästerna Heidi Jäntti och Pirkko Nurminen. Varmt välkommen!

Sorgegruppen. On 4.11 och 11.11. Sökö kapell kl. 18.30: Gruppen avslutas med en "Sjung sorgen"-kväll onsdag 18.11 kl. 18.30 med artisterna Carita Holmström & Martina Roos, psykoterapeuten Benita Söderström och prästen Heidi Jäntti i

Olars kyrka, svenska sidan, Olarsbäcken 4. Ingen förhandsanmälan. Mer info: 040 531 1046, heidi.jantti@evl.fi

Familjeklubbar: Sång och lek i Sökö kapell varje tisdag, Esbo domkyrkas församlingsgård varje onsdag, Imse-Vimseklubben i Mattby kapell varje torsdag, Köklax kapell varje fredag, kl. 9.30–11.30. Andakt, sångstund, samvaro, diskussioner, pyssel. Möjlighet att äta medhavd lunch/mellanmål. Vi bjuder på kaffe, te och något smält ätbart. Kläder enligt väder, klubbarna kan också hållas utomhus. Klubbarna är gratis, ingen förhandsanmälan.

Skriftskolan 2021: sista anmälningsdagen är 31.10, elektronisk anmälan på esboforsamlingar.fi/kom-med/skriftskola.

Samlingar för daglediga i alla åldrar: Olars kyrka, svenska sidan, ti 3.11, Träffdax i Köklax kapell ti 3.11, Söndrik kapell on 4.11, Karabacka kapell to 5.11, Köklax kapell ti 10.11. Alla samlingar hålls kl. 13–14.30.

Symamsellerna. Vita huset. Prästgårdsgr. 1, ti 10.11 kl. 16–18: Intresserad av en ny hobby? Vi träffas varannan tisdag. Vi stickar, syr och virkar för mission och internationell diakoni. Vi bjuder på kaffe/te, men ta med egen väskost. Det finns en plats ledig just för dig, välkommen!

Snart är det jul...
Diakonin samlar igen julklappar att dela ut till våra klienter. Om du vill vara med

kan du hämta ditt bidrag till vaktmästarren på Kyrkogatan 10, vardagar kl. 9–15, senast vecka 49. Vi samlar in kaffe, pepparkakor, tandborstar, tandkräm och duschtvål. Sakerna behöver inte packas in. Om du undrar över något eller har frågor kan du kontakta Taina Sandberg, 040 547 1856, taina.sandberg@evl.fi

Diakonin stöder och hjälper: Vi är inte så farliga – ta modigt kontakt: Ann-Christine Wiik, 050 597 3313, ann-christine.wiik@evl.fi, Taina Sandberg, 040 547 1856, taina.sandberg@evl.fi, Nina Wallenius, 050 432 4323, nina.wallenius@evl.fi. Du kan också boka telefontid på webben: <https://asiointi.espoonseura-kunnat.fi/home>

Kundbetjäning t.o.m. 31.12 endast per telefon och elektroniskt:

Esbo svenska församlingskansli, 09 8050 3000, esbosvenskaforssamling@evl.fi, må–fre kl. 9–13. Esbo regioncentralregister, 09 050 2600, keskusrekisteri.espo@evl.fi, Esbo församlingars bokningstjänster, 09 8050 2601, varauspalvelut.espo@evl.fi, Esbo förs. begravningstjänster, 09 8050 2200, hautatoimisto.espo@evl.fi, må–ti kl. 9–15, on–to kl. 9–12, fre stängt.

Förändringar i verksamheten kan förekomma. Mer info: esboforsamlingar.fi och sociala medier.

GRANKULLA

Fr 30.10 kl. 18 & 20: La réveuse – musikkonsertens konserter i Grankulla kyrka. Kajsa Dahlbäck, sopran, Heidi Peltoniemi, viola da gamba, Eero Palviainen, luta och Aapo Häkkinen, cembalo/orgel. Biljetter 29/15€ lippu.fi. Konserterna har begränsat antal platser (100 personer/konsert).

Lö 31.10 kl. 12: Allhelgonadagens högmässa, Ulrik Sandell, Heli Peitsalo. Graziakören medverkar. Vi läser upp namnen på de församlingsmedlemmar som avlidit under året och tänder ett ljus för var och en av dem. Kyrkkaffe i övre salen.

Sö 1.11 kl. 10: Tvåspråkig musikkonsert, Ulrik Sandell, Anna-Kaisa Tuomi, Heli Peitsalo. Rebecca Roozeman och Amanda Ernesaks, violin. Kaffé i övre salen

Ti 3.11 kl. 9.30: Familjelyktan i Sebastos, Daniela Hildén, Heli Peitsalo.

Kl. 9.30– 10.30: Brödutdelning i kyrkans aula.

Kl. 13: Sångstund för pensionärer i nedre salen, Barbro Smeds.

Kl. 13.30: Tisdagsträffen i övre salen. Träskulpturerna i Grankulla, Niko Nordström.

Kl. 15: Glad idag – tvåspråkig mentalsvårdsgrupp i Sebastos.

Kl. 18: Graziakören i kyrksalen, Heli Peitsalo.

On 4.11 kl. 14: Kyrkosyfsöreningen i övre salen.

Kl. 17.15–19.30: Familjekväll i Grankulla kyrka med matservering, program och andakt, Daniela Hildén, Heli Peitsalo.

To 5.11 kl. 9.30: Familjelyktan i Sebastos, Daniela Hildén.

Kl. 10–11: Lovsångs- och förbönsgrupp i övre brasrummet.

Kyrkosyfsöreningen säljer fina handstickade vantar och yllesockor, dessutom marmelader och sylter i Grankulla köpcentrum fre 6.11 kl. 15–19 och lö 7.11 kl. 10–14.

Fr 6.11 kl. 19: Ungdomskväll i Klubb 97, Marlen Talus.

Sö 8.11 kl. 12: Högmässa, Ulrik Sandell, Barbro Smeds. Kaffé i nedre brasrummet.

Ti 10.11 kl. 9.30: Familjelyktan i Sebastos, Daniela Hildén, Heli Peitsalo.

Kl. 9.30– 10.30: Brödutdelning i kyrkans aula.

Kl. 15: Glad idag – tvåspråkig mentalsvårdsgrupp i Sebastos.

Kl. 18: Graziakören i kyrksalen, Heli Peitsalo.

On 11.11 kl. 14: Kyrkosyfsöreningen i övre salen.

To 12.11 kl. 10–11: Lovsångs- och förbönegrupp i övre brasrummet.

KYRKSLÄTT

Fre 30.10 kl. 12–16: Slöjdgruppen i Reguel Bengtströms smedja. Ledare Rune Lith tfn. 0500687023

Lö 31.10 kl. 16: Parentations mässa i Kyrksläatts kyrka, församlingens alla präster finns på plats. Musik av Anton Kukkonen, cello och Susann Joki, orgel

Sö 1.11 kl. 12: Mässa i Kyrksläatts kyrka

Ti 3.11 kl. 10–11: Diakonins vardagsrum varannan vecka i Masaby kyrka

Ti 3.11 kl. 16.30–19: Tvåspråkig familjestuga i Ellen.

Sö 8.11 kl. 12: Mässa i Kyrksläatts kyrka

Må 9.11 kl. 18: Sång och bön i Kyrksläatts kyrka

Ti 10.11 kl. 10–11: Diakonins vardagsrum varannan vecka i Veikkola församlingshem

Ti 10.11 kl. 16.30–19: Tvåspråkig familjestuga i Ellen.

Ons 11.11 kl. 18.00: Sångafon, i Kyrksläatts kyrka. Vi sjunger nya psalmer, medverkande Mikaelikören, Susann Saitajoki och Susann Joki.

Kyrkoherdeämbetet: betjänar under coronaepidemin via telefon eller epost må–to kl. 9–15. Fredagar stängt. Tel. 040 350 8213. Epost: kyrkslatts.svenska.forsamling@evl.fi.

Mera information: hittar du på hemsidan. www.kyrkslattsforsamlingar.fi

TAMMERFORS

Lör 31.10 kl. 18: Allhelgonadagens kvällsbön i Svenska Hemmet. Vi tänder ljus till minne av våra kära. Kim Rantala, Anna Arola, Eila–Sisko Helisma

Sön 1.11 kl. 11: Gudstjänst i SvH, Kim Rantala, Anna Arola

Tis 3.11 kl. 10–11.45: Mammor, pappor och barn. Anmälning och förfrågan till barnledare Piu Heinämäki tfn 040 804 8587.

Tis 3.11 kl. 12.30–15: Tisdagsklubben i SvH.

Ons 4.11 kl. 13: Onsdagskaffe i Svenska Hemmet, vi firar Svenska veckan

Sön 8.11 kl. 11: Gudstjänst i Svenska Hemmet, Kim Rantala, Paula Sirén

Tis 10.11 kl. 10–11.45: Mammor, pappor och barn. Anmälning och förfrågan till barnledare Piu Heinämäki tfn 040 804 8587.

Tis 10.11 kl. 12.30–15: Tisdagsklubben i SvH

Ons 11.11 kl. 13: Onsdagskaffe i Svenska Hemmet, Lisa Fridman är vår gäst

VANDA

LÖ 31.10 kl. 16: Parentationsandakt – gudstjänst till de dödas minne på alla helgons dag, Helsing kyrka S:t Lars,

Kyrkov. 45, J. Juntumaa, A. Ekberg. Stilla musik kl. 15, A. Ekberg, orgel, Heidi Åberg, violin.

SÖ 1.11 kl. 10: Högmässa, Helsing kyrka S:t Lars, M. Fagerudd, A. Ekberg.

Ti 3.11 kl. 11.30: Middagsmeditation, Helsing kyrka S:t Lars. En liten vilstund som du kan delta i på plats eller via församlingens YouTube kanal. Mera info på hemsidan. Evenemanget är en del av Svenska veckan som firas 2.–8.11.2020 i Vanda.

SÖ 8.11 kl. 10: Högmässa, Helsing kyrka S:t Lars, J. Juntumaa, A. Ekberg.

SÖ 8.11 kl. 12: Mässa i Taizéanda, Virta–kyrkan/Pikku–Kuohu, J. Juntumaa, A. Ekberg.

LÖ 14.11 kl. 10–15: Himmelverkstad i Virta–kyrkan/ Kuohu. Kom och pyssla ihop din egen vackra himmel! Anm. senast 9.11: heidi.salminen@evl.fi, tel. 050 3301828, så vet vi hur mycket material vi skaffar. Ta gärna med eget måttband och ett gott humör! Det finns kaffe med dopp till förmån för Kyrkans Utlandshjäp.

Sö 15.11: kl. 17–19 ”Sjung–sorgen” konsert i Virta–kyrkan, Carita Holmström och Martina Roos. Efter konserten kan publiken ställa frågor till psykoterapeut Benita Söderström. Fritt inträde. Musikan delen strömmas live via församlingens YouTube kanal men sparas inte. Däremot kan du köpa en CD med kvällens musik. Mera info: Anu Paavola 050 544 2671.

Högmässor: från Helsing kyrka S:t Lars kl. 10 strömmas via församlingens YouTube kanal.

HELSINGFORS PROSTERI

JOHANNES

Johanneskyrkan, Höbergsgatan 12
www.helsingforsforsamlingar.fi/johannes

Gudstjänster

Gudstjänst: söndagar kl. 10 på Heikasvägen 7.

Gudstjänst: söndagar kl. 12 i Johanneskyrkan.

Gudstjänst på Alla helgons dag: lördag 31.10 kl. 12 i Johanneskyrkan. Joanna Hanhikoski medverkar på cello.

Parentation: lördag 31.10 kl. 16 i Tempelplatsens kyrka. Observera platsen!

Evensong: söndag 1.11 kl. 18 i Johanneskyrkan. Aftonsång i anglikansk tradition på Alla själars dag.

Gemenskap

Samtalsgruppen Bibel, tro & tvivel: måndag 9.11 kl. 18 online. Kisa Korkman.

Barnfamiljer

Nallegudstjänst: fredag 30.10 kl. 10 i Johanneskyrkan. En gudstjänst med predikan, bön, sång och rörelse – ta med din egen nalle! Gudstjänsten kommer också att streamas i realtid samt läggas upp på Johannes församlings youtubekanal.

Ungdomar & unga vuxna

Typ Livet: en podcast för unga vuxna om allt mellan himmel och jord – nytt avsnitt varannan vecka. Följ oss på @typlivetpodden på Instagram för uppdatering om när nya avsnitt släpps. Finns där poddar finns!

MATTEUS

Matteuskyrkan, Åbohusvägen 3
www.helsingforsforsamlingar.fi/matteus

Gudstjänster

Vi firar högmässa: i Matteuskyrkan på Åbohusvägen 3 varje söndag kl. 10. Mässan strömmas även live via församlingens Facebook–sida samt laddas upp som video kl. 12 på församlingens Youtube–kanal. Mera information hittar du på församlingens hemsidan www.helsingforsforsamlingar.fi/matteus.

MU–mässa: tillsammans med Matteus ungdomar i Matteuskyrkan varje onsdag kl. 18.00 med kyrkfika efteråt. En lite kortare mässa med mycket musik och bön. Välkommen oberoende av ålder!

Ljusandakt (parentation) till de avlidnas minne: ordnas i Matteuskyrkan på Alla helgons dag lördagen 31.10 kl. 18. Alla anhängare till de församlingsmedlemmar som dött under året bjuds in till en minnesgudstjänst där man läser upp namnen på de döda och tänder ljus för dem.

Vuxenverksamhet

Kaffe på plattan: lördagen den 7.11 kl. 12.30–14. Vi bjuder på kaffe, te, saft och bulle. Vi erbjuder möjlighet till samtal och förbön utanför Matteuskyrkan (Åbohusvägen 3). Du är också välkommen med och hjälpa till. Kontakta Carita Riitakorpi via carita.riitakorpi@evl.fi eller 050–380 3986.

Efter halv sex: i Matteuskyrkan torsdagen 29.10 kl. 18–20.30. Denna gång gästas vi av kulturproducent Siw Handroos–Kelekay. Siw jobbar som kulturproducent på Nordhuset och ansvarar även för Stoas svenskspråkiga program. Kom med på en intressant kväll med en bit varm mat, intressant ämne och god gemenskap! Vi erbjuder även separat program för barnen under tiden. Anmäl dig via Facebook–evenemanget eller genom att mejla matteus.fors@evl.fi.

PETRUS

Petruskyrkan Skogsbäcksvägen 15
www.petrusforsamling.net

Gudstjänst och gemenskap

Högmässa i Munksnäs kyrka: Sö kl. 10. 1.11 Sandell, 8.11 Metsäranta. Söndags–skola för barn.

Högmässa i Äggelby gamla kyrka: Sö kl. 12. 1.11 Sandell, 8.11 Metsäranta.

Puls–gudstjänst: Varje söndag i Petruskyrkan kl. 15.30. Puls–gemenskapen är en modern och dynamisk gemenskap centrerad kring Jesus. CoolKidz (7–13) och Barnkyrka (3–6) för barnen.

Parentationsgudstjänst: 31.10 kl. 16 i Petruskyrkan. Petrus Vokalensemble. Vi minns dem som avlidit under året med att tända ljus.

ESBO

Musik för oroliga själar

Fre 30.10. Esbo domkyrka kl. 19: Konserten bjuder på ett meditativt program med tvärkonstnärliga inslag. Vi vill skapa en stund för vila, meditation och lugn inför allhelgonahelgen.

Medverkande är Åsa Dalkarl–Gustavsson, flöjt och diktläsning, Jacintha Damström, sång och fysisk teater, samt Johan von Schantz, piano. Andakt av Heidi Jäntti, Nina Kronlund spelar orgel. Fritt inträde. Kollekt för Kyrkans Utlandshjälp.

Andakt och bön

Andakt varje tisdag: Starta dagen med morgonandakt i Petruskyrkan kl. 9 varje tisdag tillsammans med lärjungaskolan Transform.

Förbön och Tack: Ti 10.11 kl. 19. Tvåspråkig förbönsgudstjänst i Munksnäs kyrka. Obs! Ny plats. Allan Franzén, Bengt Lassus. Barnpassning ordnas. Sänds digitalt via Petrus facebook. Förbönstelefonen öppen må kl. 14.30–16.30, ons kl. 18–20, 09–23407171. Du kan även sända bönenämnen per post och e-post, kontaktuppgifter ovan.

Bibeleftermiddag: 11.11 kl. 13 i Petruskyrkan. Bibelundervisning, bön och kaffe. Stig-Olof Fernström.

Nordens Kallelse – Nordiska bönedagar: Munkhöjdens kyrka 6–8.11. Anmälan och mer information via www.petrus-forsamling.net/norden714pohjola/

Själavårdshelg: Du får behandla sådant du varit med om och får redskap för att bli helad på djupet. Helhet genom Kristus rf medverkar. Petruskyrkan 21–22.11.2020. 20/pers, anmälan via Petrus hemsida. 30€

Gemenskap

Dagscafé: Andakt, kaffe och litet program 10.11 kl. 13. Jämna veckors tisdag i Petruskyrkan. Missionslotteri denna gång. Ta gärna med små vinster. Mer info av diakonissan Bodil Sandell 0503803925

Kvinnobrunch: 14.11 kl. 10.30 i Petruskyrkan. Välkommen på traditionell kvinnobrunch med god frukost och gemenskap tillsammans. Denna gång är vår gästtalare bibelöversättaren och missionären Anna Dahlbacka. Vi följer aktuella rekommendationer. Anmälan senast 10.11 till kansliet eller Britta Lassus, britta.lassus@gmail.com/0503271948.

Online

Välkommen med online: Du kan följa med i online Puls-gudstjänst sö kl. 15.30 eller vara med i Förbön och Tack förbönsgudstjänsten varannan ti kl. 19, båda via Petrus facebook. Kolla även in Podcasten Petruspodden på Spotify och Podbean, där vi har en serie om själavård just nu.

DEUTSCHE GEMEINDE

Sa 31.10 um 15 Uhr: Gottesdienst zum Gedenken an die Verstorbenen. I år firar vi allhelgonadagen enligt finsk tradition: vi riktar våra tankar till alla de församlings- medlemmar som har somnat in under det senaste året. Vi tänder ljus för alla och läser upp deras namn. Alla som har förlorat en kär närstående människa är hjärtligt välkommen att delta i gudstjänsten som firas på tre språk: tyska, finska och svenska.

So 1.11 um 11 Uhr: Gottesdienst zum Reformationstag (Matti Fischer, Hans-Christian Beutel)

So 8.11 um 11 Uhr: Gottesdienst

OLAUS PETRI

Lö 31.10 kl 11: Alla helgons dag. Högmässa med Timo Viinikka och Olli Saari. Olaus Petrikören medverkar.

Sö 1.11 kl 11: Högmässa med Timo Viinikka och Olli Saari.

Lö 7.11 kl 18: Helgsmålsbön med Leevi Lipponen, orgel.

Sö 8.11 kl 11: Högmässa med Timo Viinikka och Olli Saari. Schola Olaus Petri medverkar.

Vår barnverksamhet fungerar tillsvidare på distans via Live-sändningar i facebook-gruppen "Barn i Olaus Petri". Tiderna är: tisdagar kl 10 babyrytmik, onsdagar kl 17 musiklek, fredagar kl 10 musiklek.

Kansliet kan nås må-fre kl 10–12 på numret 050 417 9234 eller olauspetri@evl.fi. Ifall man behöver besöka kansliet så måste man komma överens om det på förhand.

RASEBORGS PROSTERI

EKENÄSNEJDENS SVENSKA

To 29.10:

– kl. 13: Seniorträff i Snappertuna förs. hem. I samarbete med Nylands minneslots och Raseborgs stad. Öppen träff för dig som är senior. Välkommen, vi bjuder på kaffe!

Lö 31.10: Alla helgons dag. Gudstjänst och ljusständning för församlingsmedlemmar som avlidit under året:

– kl. 10: i Ekenäs kyrka

– kl. 10: i Tenala kyrka

– kl. 12: i Bromarvs kyrka

– kl. 12: i Snappertuna kyrka

Sö 1.11:

– kl. 10: Högmässa i Ekenäs kyrka, M. Puiras, Aittola.

BOKKALAS I FÖRSAMLINGEN

To 5.11:

– kl. 19: Ett publikt samtal i Ekenäs församlingshem om boken Ängestgudinnan. Medverkande: bokens författare Sofia Torvalds och kyrkoherde Anders Lindström. Tillställningen filmas och sänds senare i youtubekanalen Ekenäsnejdens församling.

Sö 8.11:

– kl. 10: Litterär högmässa i Ekenäs kyrka. Predikan av biskop em, professor Björn Vikström. Anders Lindström, liturg, Inkeri Aittola, kantor, Marja Kyllönen, sopran, Philip Werthmann, tenor.

Sö 8.11:

– kl. 16: Musikandakt i Snappertuna kyrka med tankar kring tvivel, tro och förlåtelse, Yliportimo, Nygård.

Vi ber var och en beakta säkerhetsavstånd, använda handsprit och gärna också munskydd samt att stanna hemma vid förkylningssymptom.

Info: www.ekenasnejdensforsamling.fi

INGÅ

Lö 31.10:

– kl. 10.00: Högmässa med parentation, Alla helgons dag: Ingå kyrka. Sjöblom, Hellsten, Gustafsson Burgmann. Namnen på de personer som avlidit sedan senaste Alla helgons dag läses upp och ljus tänds för dem.

Sö 1.11:

– kl. 17.00 Tvåspråkig gudstjänst med kärleksmåltid: Församlingshemmet. Anmälningar senast 30.10.2020 kl 12 tel 09–2219030 eller e-post: inga.kansli@evl.fi. Max antal deltagare 20 personer. Sjöblom, Gustafsson Burgmann.

Må 2.11:

– kl. 13.15–14.45 Pysseklubb för barn i åk 1–6: Församlingshemmets nedre vå-

ning. Nylund, Ahlfors.

Ons 4.11:

– kl. 14.00 Missionssyfsöreningen: Prästgården. Björklöf.

To 5.11:

– kl. 9.00–15.00 Krattningstalko: ta gärna egen kratta och handskar med. Degerby gravgård. Korander.

– kl. 9.30–12.00 Familjecafé: Församlingshemmets nedre våning. Nylund.

– kl. 11.30–13.00 Matservering: 4 €/person. Församlingshemmet. Sköld-Qvarnström.

– kl. 13.00–15.00 Minnesgrupp och stödgrupp för närstående vårdare: Prästgården. Lindell.

Sö 8.11:

– kl. 10.00 Högmässa på farsdag: Degerby kyrka. Hellsten, Gustafsson Burgmann.

Må 9.11:

– kl. 18.30 Bibelgruppen: Prästgården. Hellsten.

Ons 11.11:

– kl. 14.00 Församlingsträff: Prästgården. Hellsten, Lindell.

To 12.11:

– kl. 9.30–12.00 Familjecafé: Församlingshemmets nedre våning. Nylund.

– kl. 11.30–13.00 Matservering: 4 €/person. Församlingshemmet. Sköld-Qvarnström.

OBS! Ingå församlings diakonimottagning är stängd tillsvidare – ta kontakt per telefon, tel 040–555 2090/Birgitta Lindell (e-post: birgitta.lindell@evl.fi).

Mera information: www.ingaforsamling.fi

KARIS-POJO

Fredag 30.10 kl. 18: Kvällsmässa med ljusständning i Svartå kyrka.

Alla helgons dag 31.10

–kl. 10: Högmässa med ljusständning i Pojo kyrka.

–kl. 12: Högmässa i Karis kyrka.

–kl. 17: Musikandakt med ljusständning för avlidna enligt alfabetet A–K i Karis kyrka.

–kl. 18.30: Musikandakt med ljusständning för avlidna enligt alfabetet L–Ö i Karis kyrka.

Söndag 1.11

–kl. 10: högmässa i Pojo kyrka. Ingen högmässa i S:t Katarina kyrka.

–kl. 17: barnvänlig allhelgonagudstjänst i S:t Olofs kapell i Karis. Vi går först på en stämningsfull kort promenad på gravgården, så leta fram din ficklampa eller lykta. Saft och smörgås efteråt i församlingshemmet.

Söndag 8.11

– kl. 10: högmässa i Pojo kyrka.

– kl. 12: gudstjänst i Karis kyrka.

Torsdag 12.11 kl. 18: Vardagsmässa i S:t Olofs kapell.

Mera info: www.karis-pojoforsamling.fi

SJUNDEÅ

Alla helgons dag, tvåspråkig andakt: lö 31.10 kl. 18 i S:t Petri kyrka, Miettinen, Lilius.

Metallmässa, tvåspråkig: sö 1.11 kl. 18 i S:t Petri kyrka, Erkama, Cleve, Karvonen.

Öppen diakonimottagning: ti 3.11 kl. 15.30 i Capella, Ylitalo.

Högmässa: sö 8.11 kl. 12 i S:t Petri kyrka, Cleve, Lilius

www.sjundeaforsamling.fi

KYRKSLÄTT

En konsert kring temat att mista

Sjung sorgen: Om att tappa och hitta nytt fotfäste. Du får höra nyskrivna sånger, tonsatta dikter och tankar kring sorg. På scenen Carita Holmström & Martina Roos. **Torsdagen den 19.11 kl. 18.00** i Masaby kyrka, Kyrkslätt.

ESBO STIFT

LOJO

Lö 31.10. kl. 13.00: Högmässa i Lojo S:t Lars kyrka. Efter högmässan kransnedsättning vid minnesmärket av De glömda i Lojo. Kyrktaxi, kyrkkaffe.

Lö 31.10. kl. 16.00: Allhelgonadagens tvåspråkiga andakt i Virkby kyrka. Vi minns de under året avlidna. Kyrktaxi. **Ti 10.11. kl. 13.30:** Samling för daglediga (tidigare "Svenska kretsen") i Virkby kyrka. Tom visar bilder från sin resa till Rom. Trevlig samvaro och kaffe. Taxi.

TUSBY

Lö 31.10. kl 13: Högmässa i Pajjala kapell. Pastorn Satu Mäkinen och Tiina Eriksson, Kantor Riina Haapaniemi, Klemetskog kyrkosångare. I svenska högmässan läses upp namnen av de avsnade och tändes ljus till deras minne.

DOMPROSTERIET

AGRICOLA

Lö 31.10 kl. 10: Alla helgonsdag gudstjänst med parentation i Lovisa kyrka. Vi minns de avlidna sedan Alla helgonsdag 2019 och tänder ljus för de avlidna vilkas efternamn börjar på A–H.

Lö 31.10 kl. 13: Alla helgonsdag gudstjänst med parentation i Lovisa kyrka. Vi minns de avlidna sedan Alla helgonsdag 2019 och tänder ljus för de avlidna vilkas efternamn börjar på J–Ö.

Sö 1.11 kl. 10: Gudstjänst i Sävträsk kapell

kl. 13: Gudstjänst i Pernå kyrka

kl. 18: Gudstjänst i Sarvasalö kapell

Sö 8.11 kl. 10: Gudstjänst i Lappträsk kyrka

kl. 13: Gudstjänst i Lovisa kyrka

Länkar till våra andakter: hittas på vår Facebooksida. Du hittar oss på hemsidan www.agricolaforsamling.fi, på Facebook och Youtube: Agricola svenska församling och på Instagram: @agricolasvenskaforsamling

BORGÅ

Vi bryr oss om varandra: Från och med nu tar vi med oss munskydd och använder dem vid alla evenemang. Gäller inte barnen och verksamhet utomhus med säkerhetsavstånd.

Lö 31.10 KL. 12.15: Högmässa med ljuständning i Domkyrkan. Strömmas via länk på www.domkyrkan.fi

KL 15: Andakt i Näsebackens begravningskapell för familjer med barn

KL. 16: Andakt i Näsebackens begravningskapell

Sö 1.11 kl. 12.15: Högmässa i Domkyrkan
Må 2.11 och 9.11 kl. 9.15-11: Familjeträff i Domprostgården. Vi bjuder på saft och kex. Inomhus.

Ti 3.11 och 10.11 kl. 12: Andakt med lunch i finska församlingshemmet

On-to kl. 10-13: Café Ankaret är öppet, Runebergsg. 24

kl. 17: Missions- och bibelkväll i Café Ankaret

Lö 7.11 kl. 18: Konsert i Domkyrkan, Requiem eternam. Ensemblen och solon från olika storverk, Mari Karjalainen, sopran, Tiina Sinkkonen, alt, Topias Lundell, tenor, Jussi Ziegler, baryton, Anne Hätönen, orgel, Eric-Olof Söderström, piano. Strömmas.

Sö 8.11 KL. 10: Gudstjänst i S:t Olofs kapell, Pellinge

KL. 12.15: Högmässa i Domkyrkan

SIBBO

Mer information: på Sibbo svenska församlings hemsida www.sibbo-svenskaforsamling.fi. På grund av covid-19-epidemin kan det ske förändringar i informationen för alla evenemang och gudstjänster.

Lö 31.10 kl. 12: Gudstjänst med ljuständning i Sibbo kyrka. Enni Maaninka medverkar med sång. Efter gudstjänsten ordnas samling för sörjande i Kyrkoby församlingshem.

Sö 1.11 kl. 12: Högmässa i Sibbo kyrka.

Ti 3.11 kl. 19: Min kropp mitt tempel.

Sänds på nätet, länk finns på hemsidan.

On 4.11 kl. 10: Andakt/Hartaus, tvåspråkig andakt i Söderkulla kyrka.

On 4.11 kl. 12: Musikandakt i Sibbo kyrka.

Sö 8.11 kl. 12: Högmässa i Sibbo kyrka.

Sö 8.11 kl. 18: Kvällsgudstjänst i Söderkulla kyrka.

On 11.11 kl. 10: Andakt/Hartaus, tvåspråkig andakt i Söderkulla kyrka.

ÅBOLANDS PROSTERI

VÄSTÅBOLAND

Pargas församlingsdistrikt:

Lö 31.10 kl. 10: Alla helgons dags gudstjänst med ljuständning i Pargas kyrka, Nuotio-Niemi, Lehtonen.

- **kl. 18:** Aftonmusik på alla helgons dag, konsert i Pargas kyrka med Heikki Rainio och Anna Satomaa.

Sö 1.11 kl. 12: Högmässa i Pargas kyrka, Lidén, Sundell, Lehtonen. Konfirmanderna inleder skriftskolan.

On 4.11 kl. 18: Veckomässa i Pargas kyrka, Backström, Lehtonen.

Sö 8.11 kl. 10: Högmässa i Pargas kyrka, Backström, Lehtonen.

On 11.11 kl. 18: Veckomässa i Pargas kyrka, Backström, Lehtonen.

Nagu kapellförsamling:

Lö 31.10 kl. 18: Alla helgons dags tvåspråkiga kvällsgudstjänst med ljuständning i Nagu kyrka, Kjell Granström, Robert Helin.

Sö 1.11 kl. 11: Högmässa i Nagu kyrka, Kjell Granström, Eeva Granström, Robert Helin. Kyrkkaffe i församlingshemmet.

Sö 8.11 kl. 11: Finsk högmässa i Nagu kyrka, Kjell Granström, Eeva Granström, Robert Helin.

Korpo kapellförsamling:

Lö 31.10 kl. 18: Alla helgons dags gudstjänst med ljuständning i Korpo kyrka, Killström, Granlund.

Sö 1.11 kl. 15: Allhelgonahelgens gudstjänst med ljuständning i Norrskata kyrka, Killström, Granlund.

Sö 8.11 kl. 11: Högmässa i Korpo kyrka, Killström, Granlund.

Houtskär kapellförsamling:

Lö 31.10 kl. 18: Alla helgons dags kvällsskyrka med ljuständning i Houtskär kyrka.

Iniö kapellförsamling:

Lö 31.10 kl. 13: Alla helgons dags högmässa i Iniö kyrka, Meriluoto.

ÅBO

Lö 31.10 kl 10.30: Högmässa på Alla helgons dag, Aurelia. Liljeström, Danielsson. **sö 1.11:**

- **kl 12:** Högmässa, Domkyrkan. Liljeström (pred), Björkgren-Vikström (lit), Danielsson, Juslin. Gudstjänstgrupp Ester medverkar. Barnhörna. Mingel efter högmässan. Kan även ses på www.virtuaalikirko.fi.

ti 3.11:

- **kl 14.30:** Ungdomshålan, Aurelia.

- **kl 17.30:** Unga vuxna och alla missionsintresserade, Skarpskyttekapellet. Frank Berger berättar i ord och bild om Finska missionssällskapets ungdomsarbete i Senegal och sin resa dit.

- **kl 18:** Tyst meditation, Aurelia.

ons 4.11:

- **kl 10-12:** Familjecafé, Papinholma församlingshem.

- **kl 13-15:** Café Orchidé, Aurelia. Eija Grahn "Bilderna av Maria Magdalena" Anmälan 3.11 kl 9-11 per tfn 040-3417460.

- **kl 17:** Sorgegruppens start, Aurelia.

Anmälningar tas emot av Eija Grahn 040-3417467 eller Maria Wikstedt 040-3417463.

to 5.11 kl 9.30-12: Familjecafé, Aurelia.

sö 8.11:

- **kl 12:** Högmässa, Domkyrkan. Björkgren (pred), Liljeström (lit), Juslin. Barnhörna. Gudstjänstgrupp Sefanja medverkar. Mingel efter högmässan. Kan även ses på www.virtuaalikirko.fi.

må 9.11 kl 14: Missionskretsen, Aurelia.

ti 10.11:

- **kl 14.30:** Ungdomshålan, Aurelia.

- **kl 18:** Tyst meditation, Aurelia.

ons 11.11:

- **kl 10-12:** Familjecafé, Papinholma församlingshem.

- **kl 13-15:** Café Orchidé, Aurelia. Anmälan 10.11 kl 9-11 per tel. 040-3417460

to 12.11:

- **kl 9.30-12:** Familjecafé, Aurelia.

- **kl 11.30:** Knattekyrka, Aurelia. Wikstedt, Juslin.

Grundförbättringen av Gräsa urnlund vid Olars kyrka torde slutföras i december 2020. FOTO: ÅKE JAUHIAINEN

Arbetet med urnlunden är på slutrakan

ESBO Grundförbättringen av Gräsa urnlund invid Olars kyrka i Esbo inleddes under sommaren och beräknas bli klar i början av december i år. Också en stor del av planteringarna torde bli klara till dess, om vädret tillåter.

Urnbegravningsplatsen har satts i stånd genom att byta ut växtunderlagen både på gravarna och på parkområdena. Under sommaren installerades bland annat ett automatiskt bevattningssystem.

Ny stenläggning gör det lättare att ta sig fram

Genom grundförbättringen får gångarna ett enhetligare utseende och det blir lättare att ta sig fram. Tidigare har en del av gångarna i urnlunden varit stenlagda med runda, kullerstensliknande gatstenar. Nu har stenarna bytts ut mot fyrkantiga små gatstenar med jämnare yta, som det är lättare att gå på.

En del av gångarna i Gräsa urnlund har fått ny stenläggning av små gatstenar med jämn yta. FOTO: ÅKE JAUHIAINEN.

Ännu återstår asfalteringen av huvudgångarna. Asfaltarbetena utförs sista veckan i oktober och första veckan i november.

»Räcken gör det lättare att röra sig på de brantaste ställena.«

- I november installeras också räcken som gör det lättare att röra sig på de brantaste ställena, berättar projektchefen **Mika Heimala** i Esbo kyrkliga samfällighet.

Nya perenner

Ruttna träd har också fällts i Gräsa. Under grundförbättringsprojektet har 7700 nya växter planterats på gravarna för att ersätta gamla växter i dåligt skick. Dessutom har värtbjörkar, degbärsbuskar och sandkörsbär planterats på de allmänna områdena.

- Mångåriga växter, perenner, har planterats på gravarna, bland annat praktnäva, hybriddagilja, skugg-gröna och gullgröna, berättar arbetsledare **Miika Pietilä** som representerar entreprenören VRJ Ympäristö.

Gräsa urnlund togs i bruk 1996. Arealen är 0,6 hektar.

TEXT: **EIJA HARJU**
ÖVERSÄTTNING: **SHEILA LILJEBERG ELGERT**

RADIO & TV

Andrum kl. 6.54

(med repris kl. 9.54)

Fredag 30.10 Erika Boije, Uppsala

Måndag 2.11 Sissi Uunila, Mariehamn

Tisdag 3.11 Mikael Kallman, Jakobstad

Onsdag 4.11 Peter Sjöblom, Vörå

Torsdag 5.11 Jan Tunér, Ekenäs

Fredag 6.11 Aleksej Sjöberg, Tammerfors

Måndag 9.11 Hilka Olkinuora

Tisdag 10.11 Hilka Olkinuora

Onsdag 11.11 Hilka Olkinuora

Torsdag 12.11 Hilka Olkinuora

Aftonandakt kl. 19.15

Fredag 30.10 Björn Öhman, Pargas

Lördag 31.10 kl.18.03 Ett ord inför helgen

Söndag 1.11 Trons grund. Textläsare: Anna Edgren och Marika Kivinen.

Måndag 2.11 Elisabeth Witick, Borgå

Tisdag 3.11 Maria Sten, Helsingfors (repris)

Onsdag 4.11 Tua Sandell, Helsingfors

Torsdag 5.11 Maria Westerling, Helsingfors

Fredag 6.11 Karin Saarukka, Nedervetil

Lördag 7.11 kl.18.03 Ett ord inför helgen

Söndag 8.11 Förlåt varandra. Textläsare: Linda Wahrman och Stefan Vikström.

Måndag 9.11 Elisabeth Witick, Borgå

Tisdag 10.11 Anna-Katarina Schatzl, Stockholm

Onsdag 11.11 Tua Sandell, Helsingfors

Torsdag 12.11 Maria Westerling, Helsingfors

Gudstjänst kl. 13.03

Lördag 31.10

Gudstjänst med Esse församling.

Predikant och liturg: Kaj Granlund. Kantorer: Christina Heikkilä och Diana Pandey. Sång: Esse församlingsskör och Esse barnkörsgrupp.

Söndag 1.11 Gudstjänst med Pingstkyrkan på Åland. Predikant: Joel Stenroos. Mötesledare, textläsare och förebedjare: Pia Nordberg. Körledare: Annika Lindahl. Kör: Församlingens lovsångsteam. Musiker: Kristiina Korpi (piano), Barbro Wikström-de Wilde (keyboard), Patrik Lindahl (trummor), Pirjo Högbäck (flöjt, saxofon), Hanna Leppälä (violin), Annika Lindahl (kornett).

Söndag 8.11 Litterär högmässa med Ekenäsnejdens svenska församling. Predikant: Björn Vikström. Liturg: Anders Lindström. Kantor: Inkeri Aittola.

Vem vill du tända ett ljus för?

Kyrkan sänder en direktsänd ljusständningsandakt på Facebook under allhelgona-kvällen. I andakten tänds ljus för de personer som tittarna vill minnas.

I år verkar alla inte kunna delta fysiskt i gudstjänster på Alla helgons dag och i samarbete med Sibbo svenska församling sänder evangelisk-lutherska kyrkan en direktsänd ljusständningsandakt via Facebook. Andakten erbjuder ett sätt att dela sorgen och tacksamheten som livet för med sig.

– Via Facebook kan tittarna be oss att tända ljus för någon som de saknar. Man får också gärna berätta vad den personen betytt för en och varför vi ska tända ett ljus för just honom eller henne. Det blir ett minnesord som vi läser upp under sändningen, berättar Sara Grönqvist, sakkunnig i själavård vid Kyrkostyrelsen.

Berätta i kommentarsfältet under sändningens gång vem du vill tända ljus för eller skicka redan nu ett meddelande till kyrkanevl via Facebook Messenger.

Präster Sara Grönqvist och Lucas Snellman leder andakten, vid pianot sitter kantor Lauri Palin och diakonen Sara George tänder ljus i andakten. Lauri Palin och Sara George jobbar i Sibbo svenska församling.

Lördag 31.10 kl. 16–17 på Facebooksidan Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Graviditeten gick bra, men Isa Muotio förlorade sin dotter Luna i samband med förlossningen.

Sorgen efter våra avlidna änglabarn

IVASA samlas barnmorskor, familjer och sjukhusprästen till en stilla stund för att minnas de barn som gick bort innan livet ens hann börja. Där sörjer alla på sitt sätt. För vissa är sorgen ny, för andra har livet gått vidare. Men då saknaden efter ett dödfött barn ofta är svår att förstå för en utomstående blir gemenskapen på minnesstunderna extra viktig.

Mammorna Jonna Jantunen, Isa Muotio och Piritta Pitkämäki-Ihatsu berättar om sorgen

efter sina dödfödda barn, medan barnmorskan Paula Mylläri och sjukhusprästen Rose-Maj Friman berättar om hur de möter samma sorg i sina yrkesliv.

Redaktör: Hanna Klingenberg.

Himlalliv i Yle Fem må 9.11 kl. 18.30, repris ti 10.11. kl. 10.00 och på Arenan från och med 31.10.

Titta in på

WWW.KYRKPRESSEN.FI

för mer kyrkliga nyheter.

KP
KYRKPRESSEN

Skivan Möda, vila och behag spelades in under tre intensiva dagar i producenten Janne Hyötys studio. FOTO: MALIN ÅBRANDT

FYRA VÄNNER TOLKAR LI

Att göra egna versioner av sånger som älskats i över hundra år fordrar respekt och varsamhet. Med skivan vill de göra sitt för att sångerna och Lina Sandells historia ska leva vidare.

TEXT: EMELIE WIKBLAD

Det varen tanke **David Forsblom** burit på i flera år: ett musikprojekt med Lina Sandells verk som röd tråd.

– Hennes texter har levt från generation till generation och blivit översatta till olika språk – de är som en del av folksjelen.

Carolina Wilhelmina (Lina) Berg f. Sandell (1832–1903) tar troligen hem titeln som Sveriges mest kända sångförfattarinna. Hon var poet, författare och har skrivit texter till välkända psalmer som: "Tryggare kan ingen vara", "Bred dina vida vingar" och "Blottendag". Till exempel i evangeliska rörelsens sångbok Sionsharpan står Sandell för närmare en fjärdedel av alla texter.

– Texterna står sig väl än i dag även om det är över hundra år sedan de är skrivna, säger **Mathias Forsblom**. I sitt arbete som lärare ser han nästa generation lära sig hennes psalmer.

Lina Forsblom säger att Sandells sånger representerar en musikstil hon själv tyckt om att sjunga.

– Man kan göra ett litet eget stuk på dem, men ändå bevara själva sången.

De mest älskade sångerna sitter djupt rotade, så det gäller att gå varsamt fram.

– Vår strävan har varit att behandla sångerna ömt och respektfullt, och samtidigt låta våra egna musikaliska idéer komma till uttryck, säger David som är gitarristen i deras band.

"Fyra vänner" är en beskrivning, bandet har inget regelrätt namn.

– Vi har känt varandra så gott som hela livet, säger **Jonathan Stenlund** som spelar bas och sjunger på skivan. Åtminstone ni tre, tillägger han.

Syskonen Forsblom är uppväxta i Esse, men finns nu på olika håll: David Forsblom i Vasa, Mathias i Purmo och Lina i Uppsala. Till familjen hör ännu en äldre bror – "men han får inte vara

med här" skämtar de.

– Även om vi syskon musicerat i alla tider så har vi, i alla fall i vuxen ålder, intespelat tillsammans så här, säger Mathias som sitter bakom trummorna.

För Lina Forsblom har sången alltid varit huvudinstrumentet, även om hon provat på andra genom åren.

– Jag är väl lillasyster i bandet också, på något sätt, säger hon.

»De är som en del av folksjelen.«

Upptäckte nya favoriter

De är inte först ut med att tolka Lina Sandell och har också hämtat inspiration från olika tidigare projekt. En del sånger var självskrivna på skivan, andra är mer okända – någon av dem är tonsatta i modern tid.

Provpinnen och samvetet

»Hur långt in i näsan skulle du själv sticka en pinne?«

EN AV MINA släktingar bor i London, i en lägenhet tillsammans med några kompisar. De hade besök av en kompis utifrån, och efter ett tag visade sig den besökande kompisens ha covid-19.

Min släkting och hans vänner kände sig krassliga och gick på test. Men eftersom sjukvårdssystemet i London är överbelastat fick de i uppdrag att gå in i ett bås och sticka in provpinnen i sin näsa alldeles själva. Enligt de instruktioner de fick skulle pinnen stickas djupt in i både näsan och halsen, och dessutom vridas om där i minst tio sekunder. (Väldigt utmanande med tanke på kräkreflexen, noterade min släkting.)

Den enda av vännerna som fick positivt testresultat var min släkting. Hans mamma tror att det beror på att hen är en mycket samvetsgrann person, som stack in pinnen tillräckligt långt och tillräckligt länge.

HUR LÅNGT in i näsan skulle du själv sticka en pinne?

Det här får mig att associera till en vän, som för många år sedan skulle på en gastroskopiundersökning (en sådan där när man ska svälja en slang så att läkare kan ta en titt på ens mage). Min vän kunde inte förmå sig att svälja slangen. På grund av denna uttalade motvilja fick hen stora mängder lugnande medicin, så mycket att hen inte minns något av vad som hände. Men till och med i sitt bedövade, lugnade tillstånd drog hen resolut ut slangen igen.

Vi vill inte ha slangar eller pinnar i våra luftvägar. Så är det bara.

ATT MIN släkting fick positivt covid-19-resultat berodde alltså kanhända på hans samvetsgrannhet. Det är möjligt att Londons covid-statistik påverkas av denna egenskap.

Samvetsgrannhet är ett av de fem personlighetsdrag som formar oss, detta enligt den så kallade Big Five-teorin. Samvetsgranna personer har uppgiftsfokus och är ansvarstagande. Det är folk som "har koll". Det är också folk som kan ställa alltför stora krav på sig själva och omgivningen.

Själv har jag alltid känt att jag ligger ganska högt på samvetsgrannhetsskalan. Men nu har jag fått en alldeles ny faktor att ta ställning till.

Hur långt in i näsan hade jag själv stuckit pinnen? Tillräckligt långt? Tillräckligt länge? Med handen på hjärtat: jag är inte säker.

Hur är det med dig?

Sofia Torvalds är redaktör på Kyrkpressen.

NA SANDELL

Mathias säger att det var roligt att upptäcka för honom helt nya sånger – varav en del blev nya favoriter. Ett exempel som både han och Lina lyfter fram – för den vackra melodin och en text som känns relevant också idag – är "Lat meg ikkje freden misse", som de hittade på en norsk skiva. När originaltexten inte stod att finna gjorde de en egen översättning till svenska.

– Det är viktigt att texterna ska komma fram. Sången är i centrum och instrumenten skapar en atmosfär runt omkring, säger Jonathan Stenlund.

Sin tolkning beskriver de som lågmäld och avskalad. Målet ett sound som passar in i en gammal träkyrka.

– Många gånger har vi övat här hemma hos mig i vårt vardagsrum med sovande barn i rummen intill. Det är en hel del stämsång, soft och sparsmakat, beskriver Mathias.

Lina Sandells sånger har en folklig prägel. Det djupa möter det enkla och ger utrymme för både simpla och mer utarbetade arrangemang. På skivan medverkar också körsångare från Wasa Gospel och violinisten Johanna Wargh.

Under inspelningen bandade de in gitarr, bas och trummor "live".

– Vi strävade efter att så som vi låter på skivan, det ska vi kunna återskapa live, säger Mathias.

Att ha en bandmedlem i Sverige var något av en utmaning för inspelningen. Men sångerskan Lina kunde anlända till ett band som spelat ihop sig.

– Det var tre väldigt intensiva dagar, men väldigt roligt, säger hon.

Nu hoppas de på att releasekonserterna de ville ge kan bli av till våren. Då vill de inte bara ge liv åt sångerna, utan även bjuda på en liten inblick i berättelsen om Lina Sandells liv.

Vågade byta karriär

Efter tio år i en synlig roll som Folktingssekreterare blev **Markus Österlund** församlingsföreståndare i Andreaskyrkan. Beslutet var ett resultat av många års längtan. – Jag kom till en punkt då jag insåg: nu är det dags, säger han.

TEXT OCH FOTO: **SOFIA TORVALDS**

När vi träffas har Markus Österlund varit församlingsföreståndare i en månad. – Med det här jobbet är det skönt att inte behöva läsa tidningen och höra på nyheterna varje dag och vänta sig att en journalist ska ringa och fråga vad Folktinget ska göra åt någon fråga som berör svenskans ställning, ler han.

Han tycker också att det är skönt att kunna vara öppen med sin tro: nu får den synas också i hans offentliga roll.

– På gott och ont går mina roller nu in i varandra.

Under hela sin karriär har han jobbat i den akademiska världen eller inom politiken. Nu är han ledare för en frikyrka.

I världens ögon är det här definitivt ett kliv neråt på karriärstegen. Eller har jag fel?

– Vissa förundrade kommentarer har jag nog fått. Men jag har också förvånats över att människor utanför de traditionella kyrkliga kretsarna gratulerat mig och varit imponerade av att jag vågat ta det här klivet och göra det jag vill göra.

De förundrade kommentarerna har kanske snarare kommit från det kyrkliga innegänget.

– Kanske handlar det om någon sorts mindervärldighetskomplex. Vi tror inte riktigt att

Det blir inte lätt, men det känns rätt, säger Markus Österlund om sitt nya jobb som församlingsledare.

Andreaskyrkan finns på Högbergsgatan, i Helsingfors mest välbärgade kvarter.

»*Det handlar om att våga ta det där första steget.*«

det vi tror på har relevans för resten av människorna.

Jakten på mening

Andreaskyrkans lokaler ligger på Högbergsgatan, i Helsingfors mest välbärgade kvarter. De som bor där är sällan materiellt fattiga. Men det finns också annan sorts fattigdom, menar Markus Österlund.

– En av de stora frågor människor kämpar med idag är jakten på mening. När man börjar komma i 50-årsåldern börjar allt fler fundera på de frågorna.

Själv är han 54. Han trivdes rätt bra på sitt tidigare jobb, men i många år bar han ändå på en längtan att göra något nytt av sitt liv.

– Jag har länge vetat att jag ska ta det här steget, det har mer varit frågan om *när* jag ska göra det. Men nu kom jag till en punkt då jag visste: det är dags.

Söndagen innan predikade han om att hitta den rätta platsen i livet. Han talade om att vi kan dela in oss i tre grupper. Hör vi till den första vet vi att vi är på rätt plats och gör rätt sak – även om det ibland kan kännas svårt.

Hör vi till den andra gruppen känner vi att vi inte gör det vi vill eller är där vi vill vara – men samtidigt vet vi inte vad vi skulle vilja göra i stället.

– Där har jag också varit.

Hör vi till den tredje gruppen vet vi att vi inte riktigt trivs med vårt liv, och upplever också tydligt vad vi borde göra i stället.

– Då har du två alternativ. Det ena är att du inte vågar kasta loss. Du har kanske en bra lön och bostadslån. Det andra alternativet är att du vågar, trots omständigheterna.

Han citerar Kierkegaard: Att våga är att tappa fotfästet för en stund, att inte våga är att förlora dig själv.

– När du förlorar dig själv riskerar du bli sur och bitter – och att inte leva det liv du skulle vilja leva.

Var klivet svårt för dig?

– Jo, det tog många år för mig att våga steget. Men det har också handlat om en process, om att mogna.

En upplevelse som ledde honom vidare var att han för några år sedan blev pappa till en tonårig flyktingpojke som kom till Andreaskyrkan för att få hjälp.

– Han var sexton år och dök upp här i kyrkan, ett halvår senare hyrde jag ut min lägenhet och hyrde en större, så att han fick ett eget rum.

Nu är killen vuxen och bor för sig själv, men upplevelsen fick igång en process hos Markus Österlund.

»*När du förlorar dig själv riskerar du bli sur och bitter.*«

– Jag mognade som människa. Jag insåg att under resten av mitt liv har jag inte längre något behov av att framhäva mig själv, utan vill i stället stöda och hjälpa andra.

Han säger att han aldrig gråtit så mycket som under de senaste åren.

– Jag har gråtit mycket i kyrkan. Mycket har att göra med det som min fosterson gått igenom och hur han blivit bemött. Men det har varit en väldigt befriande gråt.

Han tror inte att man blir lycklig av att bara göra det man själv vill. Kanske blir man bara full av sig själv.

– Det låter så fromt, men: Vår tro handlar ju om att dö bort från oss själv.

Församlingen som familj

För honom är hans tro – Jesus – en klippa. Den är stadig under hans fötter även om det stormar hårt.

– Det är inte ett vittnesbörd att säga att mitt liv är en dans på rosor tillsammans med Jesus. Det är ett vittnesbörd att säga att det är mycket jobbigt när det stormar, men jag står ändå på den här klippan.

Han vet att vi ofta längtar efter eldskrift från himlen och tydliga instruktioner från Gud.

– Jag vet inte varför det är så, men Gud visar oss sällan hela vägen eller den perfekta lösningen på en gång. Det handlar i stället om att våga ta det där första steget.

På det stället – när vi står och tvekar – behöver vi stöda varandra i församlingen.

– Det är församlingens uppgift att stötta människor och hjälpa dem och säga till dem: Säg upp dig från jobbet som du inte trivs med. Vi är här och finns till för dig, vi kommer att hjälpa dig och be för dig.

Andreaskyrkan grundades i tiderna som ett resultat av en väckelse bland överklassen. Man jobbade bland fattiga och prostituerade.

– Den pastorsbostad som jag bor i ägdes av en kvinna med stort hjärta för prostituerade – Rödbergen var ju den tidens *red light district*. I lilla salen ovanför kyrkan hade man möten för prostituerade. Det tycker jag är helt fantastiskt!

Idag har församlingen ett omfattande hjälparbete – mathjälpen Andreas Helps – som varje vecka hjälper hundratals familjer. Det är hans dröm för sin församling: att den ska kunna sammanföra människor från olika samhällsklasser, i olika livssituationer. Att den ska vara ett ställe som spräcker våra sociala bubblor.

Känner du frid över att nu göra det du vill?

– Jo. Jag vet att det inte kommer att bli lätt, men det känns ändå rätt.

Hans pappa, som är död sedan tio år tillbaka, var pastor i Missionskyrkan.

– Det skulle ha varit en dröm för honom att se mig i den här rollen. Han sitter nog och småler i himlen, tror jag.

Dans är inget kristna i historien hållit på med – eller? **Laura Hellsten** grävde och hittade både spår av dans i den medeltida kyrkan och forskare som förnekade dess existens.

TEXT: EMELIE WIKBLAD
FOTO: KAVILO PHOTOGRAPHY

Den farliga dansen

Laura Hellsten ville studera relationen mellan dans och teologi. I två år gjorde hon fältstudier bland människor som jobbade med kropp, rörelse och dans i kyrkliga sammanhang i Sverige.

Kvinnorna som jobbade med dans bar på en berättelse om att dansen alltid varit ett problem för kyrkan – för att det är kvinnor som dansat, för att det ansetts irlärligt.

– Är det där baserat på historiska fakta eller är det en erfarenhet de haft i dagens kontext? frågade hon sig.

Hon som var akademiker fick frågor tillbaka: Har det dansats i kyrkan? Varför har det då på 1900-talet blivit så problematiskt, setts som syndigt?

Hon började gräva: Hade det funnits dans i en västerländsk kristen tradition och vilken betydelse kan den ha haft? Vilken forskning hade gjorts? Den visade sig vara bristfällig och partisk.

– När jag började titta på materialet insåg jag att här finns ett virrvarr av starka åsikter och berättelser för eller emot.

Det fascinerade henne att upptäcka spåren som visade att det hade dansats i den medeltida kyrkan – samtidigt som många teologer, religionsvetare och historiker sa något annat.

Vad är så farligt med dans?

– När du går in i dansen så är du i kontakt med din allra djupaste längtan. I dansens kärna är orden borta, det är bara du och din kropp. Och den är synlig inför andra. Från den platsen flödar bönen, i teologisk tradition.

I vissa traditioner sägs att den helige Ande kan tala till människan genom bönen. Laura Hellsten säger att den plats inom sig som en dansare behöver lära känna också är den plats där Gud och människan kan mötas. Den är sårbar men kraftfull, där kan kre-

»Från den platsen flödar bönen.«

ativitet blomstra, den är en källa till förnyelse. I världshistorien har dans och andra former av konst brutit normer och strukturer, medverkat till revolutioner.

– Det här ser man i de förbud som genom historien funnits kring dans. Det är ofta just det som maktstrukturer eller auktoriteter haft problem med: rädslan för det okända och oförklarliga och potentiellt förvandlande.

Dessutom finns här en koppling till sexualiteten, som också i teologisk tradition talats om som problematisk eller "söndrig".

Utskriven ur kyrkan

Laura Hellsten kommer från en familj där man läste aftonbön och gick i kyrkan på påsk och jul. Själv var hon en idealist som sökte sätt att göra världen bättre.

– När jag var yngre trodde jag att det handlade om att bli politiker eller jurist, men sen insåg jag hur ruttna alla de systemen är.

När hon själv började dansa hittade hon ett sätt att vara du med sin kropp, att inte bara leva uppe i huvudet.

Hon studerade till lärare och behövde läsa ett undervisningsämne.

– Jag tänkte att filosofi, livsåskådning och religion är saker som skulle vara meningsfullt att samtala med unga människor om.

Grundkurserna i teologi kändes mest som ett nödvändigt ont.

– Jag var då utskriven ur kyrkan och hade starka åsikter om vad kristendom handlar om, hur förtryckande den är och hur mycket ont den fört med sig i världshistorien.

Snart fick hon inse att teologin inte var kroppsfientlig eller kvinnofientlig.

– Det finns spår av de här sakerna, men det finns också spår av mycket annat.

Hon såg att allt hon lärt sig genom att dansa också alltid funnits i den teologiska traditionen.

»Här finns ett virrvarr av starka åsikter.«

– Småningom fick jag också mer av en personlig relation till Jesus. Och hade någon sorts omvändelse, eller vad man nu brukar kalla det, skrattar hon.

Hon upptäckte den fåra inom medeltida mysticism där kvinnor uttryckte sin personliga relation till Jesus genom att dansa, i metaforer av dans.

– Det är verkligen en så intim relation som man har med sin egen kropp som de beskriver i relation till Gud.

Hon hävdar att den här mystiska traditionen lever ännu idag.

– Det är bara det att folk inte pratar så mycket om den. Och speciellt inte i kyrkan. När människor jag mött får känslan av att jag kanske förstår deras mystiska upplevelser, då pratar de hur mycket som helst och delar väldigt personliga saker.

Snäv bild av religion

När Laura Hellsten kartlagt den tidigare forskningen började hon se på de historiska källorna med en ny blick.

– I målningar finns det änglar som dansar. Dans är med i den här föreställningsvärlden, den har något att göra med helighet eller kyrka.

Spår finns i historiska dokument: beskrivningar av festligheter där kostnaden för dansarnas rekvisita listas, notpapper som indikerar att något ska sjungas "tripudium" – som av en händelse oftast översätts "med glädje" även om det latinska ordet också betyder "med dans".

Det finns också berättelser om hur människor kämpat emot när dans förbjödits i kyrkan.

– I det här materialet kunde jag läsa: det här är inte bara någonting som folk har gjort för att glädjas och ha en fest – även om det är en viktig aspekt – det är också en teologiskt viktig sak.

Vad spelar det för roll idag ifall dans hade teologisk betydelse på medeltiden?

– En av orsakerna till att vi har bilden av att

Laura Hellsten

Kommer från Mariehamn, bor i S:t Karins.
Utbildad klasslärare och teolog, har verkat som danslärare.

Utforskar i sin doktorsavhandling relationen mellan dans och teologi.

Ger ut boken *Through the Bone and Marrow: Re-examining Theological Encounters with Dance in Medieval Europe*

dans inte är något som kristna håller på med, är att vi i västvärlden hamnat in i en världsbild där tro handlar om tankar och försant-hållande av vissa trossatser.

Det är en väldigt snäv bild av religion, säger hon. I största delen av världens religioner är de saker människor gör tillsammans mycket mer betydelsefulla.

Den här bilden av kristendom skapar en skiljelinje mellan den kroppsliga skapelsen och en filosofiskt abstrakt tankevärld.

Vi tror att religion handlar om tankar och trossatser, men det är en för snäv bild, säger Laura Hellsten.

– Men mer och mer börjar allt ifrån kvantfysiker till biologer – så småningom också teologer – inse att allting är sammanflätat.

Uppdelningen mellan kropp och tanke bidrar till en hierarki: överst finns de mest upplysta – idag inte längre de kristna, utan de som lämnat religion bakom sig. Längst ner hamnar de "oförnuftiga" människor som använder kroppen, är nära naturen, tror på andar. Går vi bakåt i historien så hittar vi i den här kategorin "hedningarna", människor med annat ursprung och hudfärg.

Här kopplas alltså en västerländsk självbild, uppfattningar om vad som är och inte är del av en kristen tradition, till antaganden om etnisk och kulturell dominans. Och enligt Laura Hellsten är allt sammanvävt med att vi i Europa glömt bort att vi också dansade.

– Om vi börjar återvända till våra egna rötter och försöker förstå det som varit vår historia på ett nytt sätt kanske vi skulle få upp ögonen för en massa andra saker som pågår just nu i samhället – saker det är högst problematiskt att vi tar för givet, upprätthåller eller är delaktiga i.

ALLHELGONAKRYSSET

BLODS- ÄKERN Ap 9:19	→	GLOSA	↙	INTE ÄNNU	↘	VERANDA ARGON	↗	HÄN- RYCKT	BMA 2020	SKARPT RYTMISKT LJUD
→								↘	BED! PÅ LATIN	
LANG TID HANNAS MAN 1 Sam 1:2				ÖGON- SUKDOM						
↳						STRÄNG INSTRU- MENT HÅG				
KORTARE DAGAR				SALT AV SALPETER SYRA GARVAD DJURHUD						
EVAS SON 1 Mos 4:1-2 RYSKT POJKNAMN					KÄRVE SERIE- FIGUR				PROFET Matt 24:15	
KOLDS- SAL	↓	FLICK- NAMN	↘	ÅSTUNDA SNATTAR	↘	28/5	CITRUS- FRUKT FINNS I SVALGET			
↳							BE- KRAFTA KRAFT- LÖS			YTMAIT APRIL- GOSSE
ALLENA				BESVAR			ENGELSK VALUTA	EFTERSOM KADAVER		I ÖVERENS- STÄM- MELSE MED
VÄRMA MAT I UGN				HÄR PÅ HÄST PARA- DOXALT			FRANKRIKE HUVUDSTAD TON		SKORDE- VERKTYG TIDEVARV	
↳			EST	STILTON DEN ÄR EN VÄXT			YRA ÄVEN FEMTON		ÖRFIL	GRUND- ÄMNE FÄGEL
MORGON STUND OTTO ALMBERG			HUVUD- BONADEN TYP AV BASTFIBER					PLAGE SOM TÄCKER DET MESTA VÄRLDSDOLL		
↳		"...ÄR DU, SIMON Matt 16:17 "DU VAR EN Hes 28:14			HERR- STÄMMA	VIBRA- TION SNÄLL			LÄGGER SKYT	STAD I JAPAN
ARBETS- PLATS FÖR EN DAG	↘							→		↓
ÅNGRA	VICTORIAS DOTTER GLATT UTROP				GIBBON	POSTFÖR- SÄNDELSE HAR BOK I BIBELEN			KLÄDES- PLAGG	
↳			SÄGER ARTIG INDIUM		SKÄMT SMILA			AMERI- CIUM	AVENY YTTRADE	TAGE BENGTJ- SON
MÄNAD DEL AV LUNGA				SLYNGEL		PÅBUD			MOUS- SERANDE VIN	
↳			AN- TECKNA			SOM HUND OCH KATT			SARA- CEN	

OKTOBERKRYSSETS LÖSNING

Bland de rätta lösningarna belönades följande med ett bokpris som kommer på posten.
Vi gratulerar: **Harriet Herrgård**, Malax, **Eva Sjöström**, Pargas och **Ritva Sundén**, Andersböle.

SKICKA IN!

Sänd in din krysslösning senast tisdagen den 17 november 2020 till: Kyrkpressen, Tölötorrggatan 2 vän. 8, 00260 Helsingfors. Märk kuvertet "Allhelgonakryssset". Du kan också ta en bild av kryssset och skicka till layout@kyrkpressen.fi. De tre först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpris. Bibelcitaten i kryssset är enligt Bibel 2000. Lycka till!

Namn & adress:

OKTOBER 2020	↓	VERANDA ARGON	↘	HÄN- RYCKT	BMA 2020	SKARPT RYTMISKT LJUD
→						
LANG TID HANNAS MAN 1 Sam 1:2			ÖGON- SUKDOM			
↳				STRÄNG INSTRU- MENT HÅG		
KORTARE DAGAR			SALT AV SALPETER SYRA GARVAD DJURHUD			
EVAS SON 1 Mos 4:1-2 RYSKT POJKNAMN				KÄRVE SERIE- FIGUR		PROFET Matt 24:15
KOLDS- SAL	↓	FLICK- NAMN	↘	ÅSTUNDA SNATTAR	↘	28/5
↳						
ALLENA			BESVAR			
VÄRMA MAT I UGN			HÄR PÅ HÄST PARA- DOXALT			
↳				STILTON DEN ÄR EN VÄXT		
MORGON STUND OTTO ALMBERG			HUVUD- BONADEN TYP AV BASTFIBER			
↳		"...ÄR DU, SIMON Matt 16:17 "DU VAR EN Hes 28:14			HERR- STÄMMA	VIBRA- TION SNÄLL
ARBETS- PLATS FÖR EN DAG	↘					
ÅNGRA	VICTORIAS DOTTER GLATT UTROP				GIBBON	POSTFÖR- SÄNDELSE HAR BOK I BIBELEN
↳			SÄGER ARTIG INDIUM		SKÄMT SMILA	
MÄNAD DEL AV LUNGA				SLYNGEL		PÅBUD
↳			AN- TECKNA			SOM HUND OCH KATT

BRITT-MARI ANDTOLK

"Fängslande, hisnande!"

Erik Vikström, biskop emeritus

DAGE HÄRUS' BIOGRAFI:

I går kris, i dag succé

Köp från Akademiska Bokhandeln,
eller beställ direkt:
040-5004827

DAN BERGMANS BYGGSERVICE

Bygger gammalt och nytt
65410 Sundom

Tfn 041 452 5254, 3571088

Behöver ditt avloppssystem förnyas?

IISI ROCK – saneringsreningsverk

Green Rock

Installeras i befintlig slambrunn

Fråga offert monterad !

050-3754246

RN RÖRTJÄNST AB
PUTKIPALVELU OY

Bergvärme?

Fråga oss om pris på borrhning av
energihål och vattenbrunnar ...
då vet du att du gjort en bra affär.

DRILLTEC

044-525 9143 info@drilltec.fi www.drilltec.fi

VÖRÅ GRANIT AB

Gravering, puts o.
förgyllning av
gravstenar samt
förmedling av
nya gravstenar.

Tel. 0500-362109

Vöråvägen 54

ALLT FÖR HUS OCH STUGA!

Värmepumpar • Jordvärme • VVS arbeten • Byggnadsarbeten
Övriga service- och installationsarbeten

**SERVICEHUOLTO
NYLUND**

Ingvalsbyvägen 457, 10520 Tenala
© 0400 906333 daniel@shnylund.fi

tel/puh 0400 357931

sixten.wester@rswbygggtjanst.com

TANDPROTESER

bör ses över och förnyas regelbundet för att undvika
käckledsskador o. irriterat tandkött. **GRATIS KONTROLL!**

Specialtandtekniker

Hans Boström

står till Er tjänst

tfn 723 5151

Rosenlundsgatan 6, Jakobstad

Det bästa man kan ge en
annan människa är ett
vackert leende!

NÅ 80 000 HUSHÅLL I SVENSK-
FINLAND MED EN ANNONS!

KP
KYRKPRESSEN

BOKNINGAR: 040-1446200
WWW.KYRKPRESSEN.FI

Besiktning i Övermark

i anslutning till Rös Verkstad Kb
Vi besiktar alla fordon under 3500 kg

Pris från 45 €

Boka tid via nätet,
ring eller skicka e-post
www.cpt.fi • info@cpt.fi
050-307 8098

Ab CPT Besiktning-Katsastus Oy
Källmossvägen 109, Övermark

Korsnäs blomster och begravningstjänst

Kyrkobyvägen 59, KORSNÄS

Tel. 050-574 0464

06-364 1410

Öppet må-fre 9-17 lö 9-12

FÖRSÄLJNING, SERVICE OCH RESERVDELAR • MYYNTI, HUOLTO JA VARAOSAT

VALTRA

FENDT

SAMPO ROSENLEW

**VIKING
STIHL**

**AKU
TIGA**

**HUDDIG
Lännen**

japa

Stihl MS 241 CM
• Volym 42,6 cm³
• 2,3 kW/3,0 hk
• 4,5 kg

Erbjudande!
599€

Magnesiumram, lång serviceintervall,
utmärkt vibrationsdämpning och
acceleration gör detta till din
drömsåg!

Stihl MS 201
• Volym 35,2 cm³ • 1,8 kW • 4,0 kg

Erbjudande!
699€

M-TORQUE styrsystem
- Ingen choke och inga
justeringar.
Nu även på MS 201 CM
& MS 201

Världens lättaste profilsåg!

Specialpris på Stihl RMHS-sågkedjor för skördare

**SERVICE AV
LANTBRUKS-
MASKINER,
RESERVDELAR,
TILLBEHÖR,
OLJOR M.M.**

Auktoriserad
Valtra, Fendt
och Sampo
Rosenlew
-service

**Maskiner från oss för
HUS och HEM, FRITID och ARBETE!**

Fråga efter våra **erbjudanden** på gräs-
klippare, motor- och röjsågar, lövblåsare,
häcksaxar, högtryckstvättar, kompost-
kvarnar, båttrailers, släpvagnar, skydds-
utrustningar för skogsarbeten m.m.

Cirkelvägen 15,
65100 VASA

MASKINSERVICE • KONEHUOLTO
MARANDER

tel. 06 318 2950
0500 364 688

www.marander.fi • email: marander@maskin.netikka.fi

GE UT DIN BOK SJÄLV*

VI KAN STÅ TILL TJÄNST MED:

- Layout & omrymning • Pärmdesign • ISBN-ansökan
- Bildskanningar och -behandlings • Korrekturläsning
- Tryckning • Lagring och distribution

Du skriver – vi fixar resten! Mera info på: www.leobooks.fi

* Upplaga från 25 st.

LeoBOOKS

LEO GRAPHICS • OY LEO MARKETING AB

Genvägen 8, 10650 Ekenäs • info@leographics.fi • Mikael Rehn 040 530 1966

NYTT FRÅN DOMKAPITLET

Examina

Församlingspastorn i Pedersöre församling **Jimmy Österbacka** har avlagt pastoralexamen.

Förordnanden

Församlingspastorn i Jakobstads svenska församling **Åsa Turpeinen** förordnas till tf. kaplan i Jakobstads svenska församling 2.11.2020-1.9.2021.

Förordnandet för församlingspastorn i Ekenäsnejdens svenska församling **Jakob Edman** avbryts 31.10.2020 och han förordnas till församlingspastor i Jakobstads svenska församling 2.11.2020-1.9.2021.

Församlingspastorn i Kronoby församling **Ville Kavilo** förordnas till tf. kaplan i samma församling 1.1-31.12.2021.

Prosten **Markus Ventin** förordnas till tf. kaplan i Kronoby församling på deltid 1.12.2020-28.2.2021.

Kyrkoherden i Finström-Geta församling **Jon Lindeman** förordnas till tf. kyrkoherde i Hammarlands och Eckerö församlingar vid sidan av egen tjänst för tiden 1.11-31.12.2020.

Kaplanen i Larsmo församling **Marko Sjöblom** beviljas tjänstledighet 29.9-13.12.2020.

Prosten **Boris Salo** förordnas till tf. kaplan i Larsmo församling 30.9-13.12.2020.

Församlingspastorn i Agricola svenska församling **Eva-Lotta Blom** avgår 31.10.2020 på egen begäran.

Kaplanen i Pedersöre församling **Hans Häggblom** avgår 30.4.2021 på egen begäran.

Kaplanen i Esbo svenska församling **Brita Ahlbeck** avgår 31.3.2020 på egen begäran.

Jan Hellberg avgår 31.1.2021 på egen be-

gäran från sin tjänst som stiftssekreterare för gudstjänstliv och musik vid domkapitlet i Borgå stift.

Kaplanstjänsten i Houtskärs kapellförsamling

Kaplanstjänsten i Houtskärs kapellförsamling tillsätts inte. Tjänsten ledigförklaras på nytt under 2021. Pastor **Peter Blumenthal** förordnas till tf. kaplan 1.11.2020-30.6.2021.

Kaplanstjänst i Pedersöre församling

Den ledigförklarade kaplanstjänsten i Pedersöre församling har inom utsatt tid sökts av församlingspastorerna i Pedersöre församling **Tomas Portin** och **Jimmy Österbacka**. Domkapitlet har granskat de sökandes behörighet och konstaterat dem vara behöriga för tjänsten.

Tjänsten som stiftssekreterare för gudstjänstliv och musik

Domkapitlet lediganslår tjänsten som stiftssekreterare för gudstjänstliv och musik att sökas senast 5.11.2020 kl. 15. Se kungörelse för närmare information.

Följande sammanträde

Domkapitlets följande sammanträden: 10.11.2020, 15.12.2020, 19.1.2021, 11.2.2021, 16.3.2021

Stiftsfullmäktiges följande sammanträde: 18.2.2021, 27.5.2021

Kaplanstjänsten i Houtskärs kapellförsamling tillsätts inte utan ledigförklaras på nytt nästa år. Pastor Peter Blumenthal förordnas till tf. kaplan och sköter tjänsten fram till slutet av juni.

FOTO: ARKIV/SOFIA TORVALDS

LEDIGA TJÄNSTER

Vasa svenska församling söker en

UNGDOMSARBETSLEDARE

Platsannonsen finns i sin helhet på sidan

vasasvenskaforsamling.fi/rekrytering

Ansökan inlämnas senast 26.11.2020 kl. 12.00.

VASA SVENSKA FÖRSAMLING⁺

Är du intresserad av sjukhussjälavård?

Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet söker en

SJUKHUSPRÄST 50 %

Läs hela annonsen på vår webbsida www.pnks.fi

Ytterligare information om tjänsten fås av ledande sjukhuspräst Catharina Englund, 040 310 0493.

Vill du jobba som UNGDOMSARBETSLEDARE i stiftets största församling?

Esbo svenska församling söker en ny medlem till ungdomsteamet.

Arbetet börjar 1.1.2021 eller enligt överenskommelse. Skicka din ansökan senast 13.11.2020 före kl. 12.00 via tillämpningen KirkkoHR.

Annonsen i sin helhet: esboforsamlingar.fi/information-kansli/job

KYRKAN I HELSINGFORS

Besittningsrätten till vissa gravplatser

på Helsingfors kyrkliga samfällighets begravningsplatser (Sandudd, Furumo, Brändö, Malm, Månsas och Östersundom) löper ut vid utgången av år 2021.

Eftersom kontaktuppgifterna till gravrättsinnehavarna och de anhöriga delvis inte uppdaterats kan vi inte nå dem alla per brev. Därför har följande meddelande fästs på alla de gravar vars besittningsrätt löper ut:

KUNGÖRELSE

Rätten till denna grav går enligt avtalet ut den 31 december 2021. Om gravrättsinnehavaren vill förlänga gravrätten kan han före den 30 juni 2022 ingå ett nytt avtal med gravtjänst för Helsingfors kyrkliga samfällighet, adress: Tredje linjen 22 B, 00530 Helsingfors, tfn. 09 2340 6001, e-post: helsinki.hautapalvelut@evl.fi.

Om avtalet inte förnyas inom den utsatta tiden, återgår graven och minnesvården i Helsingfors kyrkliga samfällighets ägo. Om ni vill, kan ni dock avlägsna gravvården innan den ovan nämnda fastställda tiden löpt ut.

Helsingfors kyrkliga samfällighet

HANDGJORDA TRO, HOPP & KÄRLEK

Bordsmodell,
väggmodell och traditionell
fönstermodell.
Komplett med belysning

Beställ från Bjarne Backlund
mobil: 0400-260 038, e-post: bjarne.backlund@multi.fi

VÅR ERFARENHET - ER TRYGGHET

Med omsorg och omtanke om Er
Begravningsbyrå

Marjamäki

Även gravstenar m.m.

Herrholmsgatan 14, Jakobstad. Tfn 06 723 1730 dygnet runt

Finlands Begravningsbyråers Förbund
auktoriserad begravningsbyrå

Vad varje nära anhörig borde veta?

Fritt informationspaket samt kostnadskalkyl hos oss

ESBO BEGRAVNINGSBYRÅ

Esbo centrum | Esboplatsen 7

Tel (09) 7002 4828 | info@espoonhautaustoisimo.fi

www.espoonhautaus.fi

Köpes antikviteter

i hela svenska Österbotten

- 1700-1800-tals möbler oberoende av skick
- Arabiaporslener, glasföremål från Berga, Sandnäs o. Grönvik
- Övrigt antikt lösöre, hela dödsbon och privata museér

Köp- och försäljning Raul Pohjonen

Idrottsg. 19, Gamlakarleby. Svar på svenska 06-831 3137, 044-913 8284

Kontant betalning
Varorna
avhämtas.

LOCUS

STOR EFTERFRÅGAN PÅ HYRESLÄGENHETER

1000-tals nöjda kunder kan inte ha fel!
Vi står till Er tjänst under hela hyrestiden.

Visste du att vi också tar
emot försäljningsuppdrag.
Försäljningen sköter vi alltid
finkänsligt och smidigt.

Förmedling med omtanke sedan 1993

Oy N&N Locus Ab Aff [A]
Smedsgatan 13, 00150 Helsingfors

tel. (09) 17 17 44
www.locus.fi

BIOSMART® minireningsverk

För rening av
avloppsvatten
från WC, bad
och tvätt i
egna hemshus
och villor.

Pris från
3.950,-

Pål Grundarna

Vasavägen 837, 66710 Kaitsor

Tel. 044-356 9000

www.palgrundarna.fi

VÄLKOMMEN TILL VÅR MOTTAGNING!

- ✓ Öronläkartjänst
- ✓ Hörselundersökningar
- ✓ Justering och rengöring
av hörapparater
- ✓ Försäljning av hjälpmedel
och tillbehör

Gustaf Nyman - specialist inom öron-, näs-
och strupsjukdomar
Heidi Nilsson och Nancy Lindfors
- audionomer, sjukskötare

Stationsvägen 1 Jakobstad 06-7813580
info@aurix.fi www.aurix.fi

Aurix

HÖRSELTJÄNST · KUULOPALVELU

Behöver du hjälp med något i ditt hem?

Vi sköter om ditt hus och trädgård

- gräsklippning
- vedarbete
- renovering, byggen
- städning inomhus och utomhus
- handla m.m.
- inredning och målar valfria
motiv på en fondvägg.
- flyttservice och flyttstädning
- försäljning av dödsbo el. likn.

Ring F:ma A Ekström
050 589 9741.

Malax

www.enhjalpandehand.fi

STENHUGGERI LEVANDER

- nya gravstenar
- gravering
- borttagning av gravsten
- återmontering av gravsten
- förgyllning/försilvring
- rätning
- slipning

EN MINNESVÅRD VISAR
VÖRDNAD OCH VÄRDIGHET
Rönnebackav. 32 A
00710 Helsingfors
tel. 09 387 6284

LÄKARNA-LÄÄKÄRIT
NÄRPES AB - OY

Gynekolog
Jukka Multamäki

Närpes, Nybrovägen 3
2:a våningen

Tidsbeställning
tisdagar och onsdagar
kl. 17-19
040-775 4701

VIGDA

**Ann-Britt
Olenius-Steffansson
och
Gösta Steffansson**

Vigda 26.09.2020
i Norra Paipis kyrka
av Rolf Steffansson

MARKNAD

ÖNSKAS HYRA

Lärare söker hus eller stuga för en person inom 30km radie från Esboviken. csteffan@abo.fi

73-årig vuxenpedagog önskar hyra välutrustad stadigvarande 2 rums bostad eller egnahemshus med alla bekvämligheter i Åbo eller inom Fölis kollektivområde. Tfn 044 963 9725 (helst kvällstid)

Din marknadsannons lämnar du enklast in via vårt webbverktyg som finns på www.kyrkpressen.fi. Priset är 4,50€ per rad. För annonser som lämnas in per telefon på nummer 040 831 6614 eller via epost till adressen annons@kyrkpressen.fi tillkommer en servicekostnad på 5€.

UTHYRES

Stiftelsen Lillesgården erbjuder förmånliga pensionärsbostäder (ettor) i Nordsjö, ej serviceboende. 0505903780 tis-to 9-12.

Uthyses rymlig ledig etta 30 m² i lugn parkmiljö på norra Drumsö. Nära till buss och metro. Bra motions- och cykelvägar mot Esbo och Hfors. Nyrenoverat badrum med tvättmaskin. Hyra 740€. Tel 0500-406094

Rödbergen 1r, alkov+k+bdr ljus 33,3m², 5 vån fr början av nov, 890e tel 044 2817540

KÖPES

Önskar köpa lägenhet i Åbo. 1:a-2:a. 0400290473

DIVERSE

JURIDISKA TJÄNSTER

Erfaren jurist med en lång arbetserfarenhet sköter era juridiska ärenden. Testamenten, köpebrev, FPA ansökningar bostadsstöd, mm. Skatter, verksamhets granskning i bostads aktiebolag, avtal, konsultering, besvär, mm.

Martin Holmsten
Roseng.v.3C,Hfors 30
tel.0405953595, epost:
martin.holmsten@gmail.com.

**Lämna in din
hyresannons
via webben**

KYRKPRESSEN.FI

**Och spara 5 euro
i serviceavgift!**

OPINION

Skicka insändaren till: Kyrkpressen/opinion, Tölötorggatan 2 B vån. 8, 02600 Helsingfors. **E-post:** redaktionen@kyrkpressen.fi. **Glöm inte** namn, adress och telefonnummer. **Standardlängden** för de kortare insändarna är 1 200 tecken. **Redaktionen** förbehåller sig rätten att förkorta insändarna.

RADBYTE

Vart tog det respektfulla samtalet vägen?

Debatten

kring det könsneutrala äktenskapet har gått i stå. Man får ett

starkt intryck av att kyrkan är uppdelad i två läger, det liberala och det konservativa. Så enkelt är det inte, men liksom alla förenklningar innehåller också denna ett korn av sanning. Ibland håller vi fast vid en värdering, i andra situationer ändrar vi åsikt. Värderingar förändras långsamt och inte utan konflikter och vända.

I alla tider har kyrkan levt i växelverkan med samhället och den omgivande kulturen. Det här är inte ett problem som måste förnekas utan en konsekvens av att Gud med Kristus steg in i historien. I Nya testamentet beskrivs den smärtsamma omvärderingsprocess som ledde till att kyrkan från att ha varit en judisk väckelserörelse omvandlades till en gemenskap som inneslöt hela den då kända världen. Kyrkan sopade inte igen spåren av denna omvärderingsprocess. Det som skedde var bara en kon-

sekvens av den kristna tron. Idag ser vi det som en oskiljaktig del av vår tro att kyrkan finns till för hela mänskligheten.

Svårigheten att samtala om samkönade relationer beror kanske på att vi inte förmår se det som nu sker i ljuset av den kristna tron på att Gud stigit in i historien. Han verkar i den här världen genom människor, inte bara genom kyrkan. Filmen, berättelserna från kyrkans förflutna, har stelnat till en stillbild. Proble-

*"Vi kan möta
varandra utan
att döma."*

met är inte att den bild vi ser inte har funnits i kyrkan. Problemet är att vi blundar för de andra bilderna. Filmen, bildsekvensen, kunde visa oss den förändringsprocess som kyrkan alltid levat och bör leva i.

En förändringsprocess förutsätter att man är villig att lära sig något nytt. Men vi män-

skor fastnar lätt i illusionen om att vi redan vet allt. För den konservativa sidan står Bibeln som garant för detta vetande, för de liberala förnuft och vetenskap. Men som kristna borde vi klara av att låta dessa kunskapskällor mötas. Både Bibeln och den empiriska vetenskapen bejakar tanken att vi ännu inte vet allt.

Insikten om kunskapens begränsning borde stämma oss till ödmjukhet. Vi kan möta varandra utan att döma. Vi kan tala om våra egna värderingar utan att underkänna andras. Vi kan lyssna på varandra utan att uppleva oss underkända för att någon tänker annorlunda än vi. Då blir vi också varse det som består i äktenskapet, oberoende av kön och maktpositioner; makarnas trohet och respekt för varandra. Det är det centrala i den kristna äktenskapssynen. Vill vi ärligt gå in i en sådan dialog, eller ska vi sturskt fortsätta att vägra lyssna på varandra?

JAN-ERIK NYBERG, Jakobstad

Ett blodkär som brast

CHRISTA MICKELSSON

"Jag har lärt mig att prata på nytt. Jag har lärt mig att skriva på nytt. Jag har lärt mig att gå på nytt. Jag har tagit i bruk en arm och en hand som varit helt förlamad i två månader.

Jag fick afasi. Jag kunde inte jobba med text längre, så dom. Min afasi var så grav. Jag kunde inte säga mitt namn, jag kunde inte stava till det heller. Men jag måste skriva, därför skrev jag ändå, fast jag inte kunde."

Christa skriver ärligt, öppet och så att det känns. När hon beskriver hur det var att inte kunna göra sig förstådd går något sönder i mig, när hon skriver om hur hennes man fanns där blir något helt igen.

Amanda Audas-Kass

Beställ boken på: www.fontanamedia.fi

Fontana Media

Döden ska mötas, inte förträngas

Jag blev berörd av Christa Mickelssons intervju med sjukhusprästen Katarina Gäddnäs från Mariehamn i Kyrkpressen 17 september 2020 och de frågor om döden som diskuteras där.

Hur viktigt är det att vi får vara med i en dödsprocess, att vi får ta farväl av våra döda och att döden för var och en av oss blir en naturlig och slutlig del av själva livet? Instämmer med Katarina i det viktiga i att inte bespara barn och unga upplevelsen av döden. De ska inte tvingas, men vägledas till ett naturligt avskedstagande.

Siv Fagerlund berättar i Kyrkpressen 1 oktober om tre möten med döden, och hennes erfarenheter både som barn och vuxen andas möte och förtröstan.

För mig som också växte upp på fyrtio- och femtiotalet var döden något som omgavs av tystnad. Då min mormor begravdes ansågs jag, som då var elva år, för ung för att delta, med följderna att min mormor och hennes död aldrig kom mig riktigt nära.

Den händelse som kom att

"Allt som hade att göra med sonen, hans död och vistelsen på sjukhuset förträngde jag."

påverka hela mitt liv på ett traumatiskt sätt skedde i slutet av 60-talet. Jag väntade mitt tredje barn och låg på grund av komplikationer inne på ÅUS i ungefär en månad. Plötsligt beslöt sjukhuspersonalen att ta ut mitt barn i trettionde veckan. Eftersom det vid den tiden fanns ett klimat på förlossningsavdelningen som förhöll sig negativt till det svenska språket fick jag aldrig klart för mig varför detta skulle ske.

Reglerna var mycket stränga och min man fick somenda besökare träffa mig en halvtimme varje kväll, och då fanns ingen läkare att ställa frågor till.

Tre dagar tog den svåra förlossningen, och på den tredje dagen slutade vår son andas. Han fördes genast bort och jag var själv för avtrubbad, dvs. hospitaliserad, för att göra anspråk på att se och få ta avsked av mitt barn. Min mans förfrågan avböj-

des bryskt. Behandlingen av vårt döda barn kändes hård och ovärdig.

Två dagar senare fick jag fara hem och allt som hade att göra med sonen, hans död och vistelsen på sjukhuset förträngde jag. Då sjukhuset två veckor senare ringde och sa att vi kunde hämta vårt barn, kände jag bara tomhet och kunde inte dela min mans sorg. Fortfarande fick vi ingen förklaring till varför förlossningen satts i gång. Vid gravläggningen var ingen annan än min man, jag och kyrkans vaktmästare närvarande. Vår lille son var ju inte döpt och kunde inte bli välsignad.

I våra familjer och bland våra vänner valde man att inte kommentera eller prata om det som hänt. Man betraktade det som ett missfall som skulle glömmas och gömmas undan för att inte upp-
röra oss.

Inågra månader levde vi någorlunda normalt, tacksamma över de två söner vi redan hade. Sedan kom reaktionen. Jag råkade ut för en våldsam panikattack, ett då okänt begrepp som jag inte förstod utan som bara skrämde mig. Dessa panikattacker fortsatte sedan att dominera mitt liv i sju år. Jag var rädd, isolerad och ångestfull och vågade inte prata om detta med någon annan än min man. På den tiden var också mentala problem mer eller mindre tabu. Inom mig fanns en enorm tomhet och det var först efter olika terapier jag kunde förknippa mitt tillstånd med förlusten av mitt barn och min obearbetade sorg. Och först då kunde jag börja leva ute i samhället, delta i arbetslivet och bli en helare människa.

Min slutledning har sedan dess varit att man inte kan förtränga döden. Samtidigt kan man inte sörja någon man inte fått uppleva. Av människor man levat med, känt och älskat har man minnen att leva med och tröstas av. Att veta att man längtat, väntat och älskat ett foster som togs ifrån en

räcker inte om det sker utan ett spår, utan att man får se, röra och ta avsked av det. För mig gav traumat upphov till att jag ännu i dag förknippar sorgearbete med förlamande tomhet.

Jag fick aldrig uppleva det som Siv Fagerlund så fint beskriver i sin upplevelse av ett barn som också dog på förlossningsbordet. "Jag fick tillsammans med begravningsbyrån ta hand om barnet, göra det vackert omkring honom i kistan, fotografera, sjunga och be. Det kändes oerhört fint att se hur vår son såg ut, röra och ta avsked. Han blev verklig, sorgen kunde börja."

I dag förstår man hur viktiga dessa avsked är också visavi dödfödda och barn som dör under förlossningen. Jag har tagit kontakt med flera präster och bett om en välsignelseandakt för min lille son och alla andra små babybarn som aldrig hann bli döpta och aldrig fick vidkännas och bli ett värdefullt minne av att ha funnits till.

STINA ENGBLOM COLLIANDER,

Pargas

Äktenskapsfrågan

Kvinnliga teologer rf: Vi känner igen resonemangen och påståendena

Styrelsen i Naisteologit ry – Kvinnliga teologer rf anser att det är dags att ta ställning för ett beslut i äktenskapsfrågan. Högsta förvaltningsdomstolens beslut (KHO:2020:97) visar att det är kyrkans egen uppgift att finna en lösning till hur man följer äktenskapslagen. Det är viktigt att sträva efter enighet men vi kommer inte framåt utan beslut.

I biskopsmötets uttalande till kyrkomötet konstateras att varje människa är

skap till Guds avbild och jämlik. Därför anser Kvinnliga teologernas styrelse att det i kyrkan saknas en jämlik möjlighet att bli hörd och en möjlighet till att få en kyrklig vigsel. Därtill känner vi igen samma resonemang och påståenden, som används då man fortfarande motsätter sig kvinnor i prästämbetet trots att det varit öppet för kvinnor redan i över 30 år. Vi vet av egen erfarenhet att ju längre beslutsfattandet tar desto mer slits kyrkan i sär-

"Det är orimligt att man ställer församlingsmedlemmar och anställda i ojämlik position."

Enligt Kvinnliga teologernas styrelse är äktenskapet inte en trosfråga utan en samhällelig institution. Kyrkan ska följa kyrkoord-

ningen så att alla skriftskolgångna medlemmar i kyrkan har rätt till alla heliga kyrkliga förrättningar. Därför är det orimligt att man ställer församlingsmedlemmar och anställda i ojämlik position. Dylik diskriminerande praxis ger en motsägelsefull bild av kyrkans värderingar och leder till att medlemmarna distanseras från kyrkan.

Kvinnliga teologer rf:s styrelse har som utgångspunkt en kyrka, som är en för al-

la tillgänglig gemenskap, som förkunnar Guds kärleksbud och nåd – inte en institution som utdelar bestraffningar. Därtill arbetar vi för att kyrkan ska vara en trovärdig samarbetspartner som är kapabel att fatta beslut och beredd på att skapa samhällsfred.

STYRELSEN I NAISTEOLOGIT RY –
KVINNliga TEOLOGER RF
LAURA LEVERIN, ordförande

HÖSTNYHETER!

TOMAS SJÖDIN

Ljudet av tystnad

Vad är den goda tystnaden? Med utgångspunkt i en ensam resa genom Wyoming i USA skildrar Tomas Sjödin upptäckten av en tystnad som i vår värld är direkt utrotningshotad, och sätter ord på den förändring det innebär att införa en stunds medveten tystnad i en annars ganska pratsam vardag. I boken möter författaren människor med lång erfarenhet av tystnad, lyssnande och bön.

Libris, inb. 27,90

KATARINA GÄDDNÄS

Bara vara – En trasa i Guds skimrande väv

Katarina Gäddnäs skriver om livet, i all dess sjaskighet och skönhet. Det är ett liv där Gud får plats – inte i någon slags glansbild av verkligheten, utan mitt i vardagens trötthet, tvivel och tro. Bokens texter spänner över hela kyrkoåret med början från förväntans advent.

Fontana Media,
inb. 26,90

INFÖR ALLHELGONA

PAMELA GRANSKOG

När världen inte längre är vanlig

En berättelse om en familj i sorg. När mormor gått bort är ingenting längre så som det var. Pamela Granskog skriver om var man kan hitta trösten och styrkan under de ledsnaste av dagar.

Fontana Media, inb. 22,50

"Du behöver inte så förtvivlat kämpa för att hålla upp fasaden, den lyckade bilden av dig själv. Det trasiga, flagnande och kantstötta sjunger den vackraste sången om nåd och barmhärtighet."

www.fontanamedia.fi • tfn 040 831 5897 • info@fontanamedia.fi
Tölöorggatan 2 B vån. 8, 00260 Helsingfors

Fontana Media

KURIREN GRATIS RESTEN AV 2020

till **NYA** prenumeranter som betalar
sin prenumeration i höst

kuriren

KNUTPUNKT FÖR SVENSKFINLAND ÖVER 60 ÅR

TILL SAMMA
FÖRMÄNLIGA PRIS

89€

JA TACK!

- ☒ **JAG VILL PRENUMERERA PÅ KURIREN**
- ☐ För resten av 2020 och hela 2021 för 89 € (inom Norden).
- ☐ Fem (5) provnummer för endast 26,50 €.
- ☐ Ett halvt år för endast 46,50 €.
- ☒ **JAG DELTAR I KURIENS UTLOTTNING AV PRESENTKORTET TILL NÅGON AV S-GRUPPENS BUTIKER.**

SÄND KURIREN TILL:

NAMN	
ADRESS	
	TEL.

SÄND RÅKNINGEN TILL:

NAMN	
ADRESS	
	TEL.

☐ **Nej tack,** jag vill inte prenumerera på Kuriren. Jag deltar endast i utloTTningen av presentkortet till någon av S-gruppens butiker. Jag returnerar beställnings- och utloTTningsblanketten försedd med frimärke. Var snäll och stryk över den färdigtryckta adressen på kupongen och skriv: Kuriren, PB 12, 65101 VASA.

Erbjudandet gäller till 30.11.2020

Kan sändas
ofrankerat
inom Norden
Kuriren betalar
portot

kuriren

PB 12
SVARFÖRSÄNDELSE
KOD 5005430
65103 VASA

KP 29.10.

**VI LOTTAR UT
ETT PRESENTKORT**

Prenumerera och delta i utloTTningen!

Nu har du möjlighet att vinna ett
presentkort à 100 euro till någon av
S-gruppens butiker. Sänd in kupongen
senast 30.11.2020.